

การศึกษาผลกระทบจากการขยายพื้นที่เมืองต่อ
วิถีชีวิตเกษตรกรในภาคกลาง : กรณีศึกษา จ.นนทบุรี

น.ส. อินทิรา เข้มศรี

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ
ประจำปีงบประมาณ 2534

บทคัดย่อ

งานศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาผลกระทบจากการขยายพื้นที่เมืองต่อวิถีชีวิต
เกษตรในภาคกลาง : กรณีศึกษา จ.นนทบุรี เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปของเศรษฐกิจ
สังคมของประชากรและผลกระทบที่มีต่อองค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ที่มีต่อ
ชุมชนเกษตรอันเนื่องมาจากการขยายพื้นที่ของเมือง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ หัวหน้าครัวเรือนจำนวน 180 คน ในชุมชน
3 ตำบล ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่
สร้างขึ้นมา และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาและทำความเข้าใจ

ผลการศึกษา พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เห็นว่าการขยายตัวของพื้นที่เมือง
ก่อให้เกิดความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตัวอย่างเช่น การได้รับความสะดวก
จากถนนทำให้สะดวกต่อการเดินทาง เป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย และสิ่งที่ได้รับ
ประโยชน์อย่างมาก จากการเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดินจากการเกษตรเป็นที่พักอาศัย
บ้านจัดสรร หรือ โรงงานอุตสาหกรรม คือ แนวโน้มราคาที่ดินที่สูงขึ้นตลอดเวลา จาก
การศึกษาในเรื่องของอาชีพนั้น โดยเฉพาะอาชีพเกษตรกรรม ที่เป็นอาชีพเก่าแก่และ
ดั้งเดิม แต่จากการศึกษาเห็นว่า จะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เนื่องมาจากการขยายตัวของ
พื้นที่เมือง เพราะมีความต้องการเปลี่ยนอาชีพมากขึ้น เพราะอิทธิพลของการขยายพื้นที่
เมือง และแน่นอนเมื่อ อาชีพเกษตรกรรมลดลง พื้นที่เกษตรกรรมย่อมลดลงด้วย

ดังนั้นเพื่อป้องกันมิให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในการใช้พื้นที่ของเกษตรกรรม และเป็นการอนุรักษ์พื้นที่ทางเกษตรกรรมที่มี
ความอุดมสมบูรณ์ไว้ เป็นการใช้ดินอย่างถูกต้องด้วย จึงควรมีการกำหนดการใช้ที่ดินไว้
ในกฎหมายผังเมือง เพื่อที่ว่า พื้นที่เกษตรกรรมที่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การปลูก
พืชจะได้คงอยู่ไว้ เหมือนกับคำกล่าวที่ว่า ถ้าจะทานทุเรียน ต้องทุเรียนเมืองนนท์

คำนิยม

ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ต่อสำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติที่ให้โอกาสแก่ผู้วิจัยในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทั้งในเรื่องของ
เวลาและทุนอุดหนุนที่ใช้ในการศึกษา และจากการศึกษาทำให้ได้รับทราบถึง
ความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเกษตรกรในภาคกลาง และที่สัมผัส
ได้จากการลงไปสัมผัสพื้นที่ที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ การขยายตัวของพื้นที่บ้านจัดสรร
ต่อพื้นที่เกษตรกรรมที่นับวันแต่จะลดน้อยถอยลงในเขต จ.นนทบุรี ซึ่งเป็นแหล่งของ
พื้นที่ดินที่อุดมสมบูรณ์มาก่อน และความต้องการเปลี่ยนอาชีพของเกษตรกรอันเนื่อง
มาจากราคาผลผลิตที่ไม่แน่นอน ซึ่งผู้วิจัยได้แต่เสียดายพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ของ จ.นนทบุรี
ที่ถูกความเป็นเมืองรุกกล้าเข้ามา

ท้ายนี้ผู้วิจัยต้องขอกราบพระคุณ ต่อสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
ที่ให้โอกาสแก่ผู้วิจัยในครั้งนี้ และหากการวิจัยมีข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยต้องขอ
อภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1	
ความเป็นมาของปัญหาที่ทำการวิจัย	1-2
ความสำคัญของปัญหาที่ทำการวิจัย	3-4
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
ขอบเขตการวิจัย นิยามศัพท์	7
บทที่ 2	
ทฤษฎีและแนวคิด	8-25
บทที่ 3	
ระเบียบวิธีและการดำเนินการวิจัย	26
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	27
วิธีดำเนินการวิจัย	28-32
บทที่ 4	
ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	
ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	33-38
ข้อมูลทางเศรษฐกิจ	39-50
ข้อมูลทางสังคม	51-56
ความคิดเห็นของประชากร	57-62
ข้อวิจารณ์	63-64
บทที่ 5	
สรุปผลการวิจัย	65
ข้อเสนอแนะ	66
เอกสารอ้างอิง	67
ภาคผนวก	
ภาคผนวกที่ 1 แผนภาพที่ตั้งและอาณาเขต จ.นนทบุรี	68
ภาคผนวกที่ 2 สภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ทำการศึกษา	69-74
ภาคผนวกที่ 3 แบบสอบถาม	75-86

บทที่ 1

ความเป็นมาของปัญหาที่ทำการวิจัย

คำว่า เมืองซึ่งแยกออกมาจากคำว่า บ้าน นั้นใช้กันมานานแล้วในภาษาไทย เมืองหมายถึง ชุมชนหนาแน่นแออัดไปด้วยผู้คนและอาคาร ตลอดจนมีลักษณะการปกครองดูแลพื้นที่ดังกล่าวแบบพิเศษออกไป บางทีก็ใช้คำว่า บ้านเมือง เมืองหลวง ซึ่งต่างกัน หัวเมือง อันอยู่ห่างจากพระนคร ความเป็นอยู่แบบเมือง ชาวเมือง หรือคนเมือง ซึ่งชี้บอกถึงลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบบเมือง อันแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับชาวชนบท

จังหวัดนนทบุรีตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทยและเป็นจังหวัดหนึ่งในหัวจังหวัดปริมณฑล จังหวัดนนทบุรีเป็นเมืองเก่าแก่มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เดิมมีชื่อว่า อำเภอดลลาคชวัตถุต่อมาได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรีจึงนับได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีความเก่าแก่มาตั้งแต่อดีตกาล

จากการศึกษาข้อมูลด้านสังคมของจังหวัดนนทบุรี พบว่า จ.นนทบุรีจัดเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากมีประชาชนอพยพเข้ามาอยู่อาศัย แต่ไปทำงานในจังหวัดใกล้เคียงอื่น ๆ โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ทำให้ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่สูงขึ้นใน พ.ศ. 2525 จำนวนประชากร เท่ากับ 403,806 คน เป็นชาย

203,346 คน เป็นหญิง 200,460 คน จำนวนครัวเรือนเท่ากับ 62,958 ครัวเรือน อัตราความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ประมาณ 647 คน ต่อตารางกิโลเมตร ต่อมาใน พ.ศ. 2538 จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 740,565 คน เป็นชาย 362,918 คน เป็นหญิง 377,647 คน จำนวนครัวเรือนเท่ากับ 96,165 ครัวเรือน อัตราความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ประมาณ 1,190 คน ต่อตารางกิโลเมตร(เขตส่งเสริมการเกษตรจังหวัดนนทบุรี : กรมส่งเสริมการเกษตร)

การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรใน จ.นนทบุรี จึงทำให้ความต้องการของพื้นที่อยู่อาศัยมีมากขึ้น ทั้ง จ.นนทบุรีมีพื้นที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานครในด้านที่อยู่อาศัย จึงก่อให้เกิดปัญหาของเมืองรุกล้ำเข้าไปในที่ดินที่ใช้เพื่อการเกษตรกรรม ก่อให้เกิดผลกระทบตามมาหลายอย่างทั้ง ทางด้านสภาพแวดล้อม , ปัญหาการแออัดของชุมชนเมือง, ปัญหาสังคม ปัญหาเศรษฐกิจภายในชุมชน

ความสำคัญของปัญหาที่ทำการวิจัย

1. จากบทบาทและหน้าที่ของ จ. นนทบุรีสำหรับรองรับการขยายตัวของที่อยู่อาศัยจากกรุงเทพมหานคร ทำให้ความต้องการพื้นที่เมื่ออยู่อาศัยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมีการพัฒนาขยายพื้นที่เพื่อการนี้มากขึ้น ส่งผลกระทบไปยังพื้นที่ฝั่งตะวันตกของจังหวัด ซึ่งเป็นพื้นที่ปิดที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาแต่อย่างใด คือ พื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงสภาพเป็นชนบทอันได้แก่ ที่นาและสวน และเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรพืชสวนมาโดยตลอด (จิตชัย : 2531 : 5) มองโดยภาพรวม ๆ แล้วพื้นที่ จ. นนทบุรีถูกรุกด้วยความเจริญมาโดยตลอด ยิ่งในปัจจุบันแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดินนั้นมีมากขึ้นส่งผลให้เกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ ตามมา เช่น ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ทางด้านอากาศ น้ำ ผลกระทบด้านสังคมและเศรษฐกิจ และปัญหาของการวางผังเมือง ซึ่งขาดรูปแบบ เพราะเมืองขยายตัวอย่างรวดเร็ว เพราะจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นดังนั้น ปัญหาของการเพิ่มขึ้นของประชากรย่อมส่งผลต่อการใช้ที่เมือง และส่งผลกระทบต่อไปยังปัญหาต่าง ๆ ตามมา จนน่าศึกษาว่า ผลที่ตามมาจากการขยายตัวของพื้นที่เมืองนั้น มีอย่างไรบ้าง เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการ วางแผนรองรับต่อการขยายตัวของเมืองต่อไป

2. อาชีพเกษตรกรนั้นนับได้ว่าเป็นอาชีพที่เก่าแก่ของคนไทย จ. นนทบุรีเป็นจังหวัด

ในภาคกลางของไทย มีลักษณะภูมิประเทศที่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ลักษณะของดินจึงมีความ

อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำการเกษตรเป็นอย่างมาก แต่เมื่อมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว
ของเมืองจึงส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเกษตรกร และที่สำคัญ คือ มีปัญหาของการลดพื้นที่
เกษตรกรรม ปัญหาการลดลงของอาชีพเกษตรกรและปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย
ตัวอย่างง่าย ๆ ที่ดูได้ คือ เมื่อก่อนนั้น ทุเรียน จ. นนทบุรีมีชื่อเสียงในเรื่องของความอร่อย
รสชาติที่หวานหอม แต่ในปัจจุบันจำนวนทุเรียนจากจังหวัดนนทบุรีกลับลดน้อยลง เพราะพื้นที่
การปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีมีน้อยลงนั่นเอง

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของการเพิ่มประชากรต่อการใช้ที่ดินและสภาพแวดล้อม

ในเขตเทศบาล จ. นนทบุรี

2. เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาและวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงการใช้ที่ดินและสภาพ

แวดล้อมในเขต จ. นนทบุรี

3. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและอนุรักษ์ในการวางแผนการใช้ที่ดินเมือง

4. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการขยายพื้นที่เมืองต่อวิถีชีวิตเกษตรกรในภาคกลาง ที่มา

จากความคิดเห็นของประชากร

5. เพื่อศึกษาเก็บเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบและเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เนื่องมาจากการขยายพื้นที่เมือง
2. ทำให้ทราบถึงสภาพของปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้นทางเศรษฐกิจ สังคมที่มีต่อวิถีชีวิตเกษตรกรอันเนื่องมาจากการขยายของพื้นที่เมือง
3. จากการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเพื่อนำไปวางแผนการขยายพื้นที่เมือง

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน จำนวน 180 ครัวเรือน ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ จ.นนทบุรี โดยทำการสุ่มตัวอย่างจากพื้นที่ที่มีอัตราการขยายตัวของเมืองมาก ให้เป็นตัวแทนของประชากรโดยรวม อันได้แก่ ประชากรในอำเภอเมือง ที่อาศัยอยู่บริเวณ ตำบลไทรม้า และ ประชากรที่อาศัยในเขตอำเภอบางบัวทอง และอำเภอบางใหญ่

นิยามศัพท์

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของศัพท์เพื่อช่วยต่อการเข้าใจ ไว้ดังนี้

“ผลกระทบ” หมายถึง ผลของการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงจากสภาพที่เป็นอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ของการดำเนินงานและภายหลังการดำเนินงานตามโครงการ โดยไปสู่อีกสภาพหนึ่งทั้งในทางบวกและทางลบ

“สภาพเศรษฐกิจ” หมายถึง ฐานะทางการเงินและทรัพย์สินของครอบครัว ซึ่งได้แก่รายได้ที่มาจากการประกอบอาชีพหลักและอาชีพรอง ภาวะการถือครองที่ดิน ซึ่งประกอบด้วย

1. รายได้จากการประกอบอาชีพหลักและรอง หมายถึง ค่าตอบแทนที่เป็นเงิน
2. ภาวะการถือครองที่ดิน หมายถึง ลักษณะใดลักษณะหนึ่งในการครอบครองที่ดินสำหรับประกอบอาชีพ เช่น เป็นของตัวเอง หรือ เช่า
3. เนื้อที่การถือครอง หมายถึง จำนวนที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ในการทำก่อน อาจจะเป็นของตนเองหรือเช่าผู้อื่นทำ

บทที่ 2

ทฤษฎีและแนวความคิด

2.1 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวเมืองและการขยายตัวของเมือง

2.1.1 รูปแบบ โครงสร้าง และการขยายตัวของเมือง

"เมือง" หรือ "ชุมชนเมือง" เป็นวิวัฒนาการด้านตั้งถิ่นฐานของมนุษย์

เกิดเป็นปรากฏการณ์ตั้งหลักแหล่งอันถาวร โดยค่อย ๆ ก่อรูปจากชุมชนบท ขยายตัวและเติบโต

โตขึ้นตามลำดับจนกลายเป็นชุมชนเมือง

การขยายตัวของเมือง จะสังเกตเห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของประชากร

ความซับซ้อนของการใช้ที่ดินซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมและทำเลที่ตั้ง

รวมทั้งการขยายตัวและความหลากหลายของกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตความเป็นอยู่ของ

ประชากร การขยายตัวดังกล่าวได้แสดงออกมาในรูปของโครงสร้างทางกายภาพ

ที่มองเห็นได้ของชุมชน เช่น ถนน อาคารบ้านเรือน ทำเลที่ตั้งของกิจกรรมต่างๆ

ตลอดจนบริการนานาชนิด

เมืองย่อมมีวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม และปัจจัย

ด้านต่างๆ ทั้งด้าน กายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร และวิทยาการ ตามช่วงระยะเวลา
ที่เปลี่ยนแปลงไป การปรับตัวของจำนวนประชากรในสภาพแวดล้อมดังกล่าว เป็นเหตุให้เมือง
มีรูปร่างและโครงสร้างแตกต่างกันออกไป

การศึกษาถึงสภาพรูปแบบ โครงสร้าง และการขยายตัวของเมือง

ได้มีการพัฒนามาเป็นเวลานาน โดยในระยะแรกส่วนมากจะอธิบายรูปแบบการ
ใช้ที่ดินทุกประเภทรวมกัน โดยมีทฤษฎีจำแนกรูปแบบของเมือง (Urban Pattern)
ออกเป็น 3 ทฤษฎี ที่เป็นที่เชื่อถือกันอยู่ได้แก่

- ทฤษฎีวงแหวนร่วม (Concentric Theory)
- ทฤษฎีรูปเสี้ยวหรือฉีก (Sector Theory)
- ทฤษฎีหลายศูนย์กลาง (Multi Nuclei Theory)

2.1.1.1 ทฤษฎีวงแหวนร่วม

ในปี ค.ศ. 1925 Ernest W. Burgess นักสังคมวิทยา ได้กล่าว

เป็นหลักการทั่วไปว่าเมืองขยายตัวออกไปจากศูนย์กลางเมือง ในลักษณะเป็นวงกลมหรือ
ส่วนของวงกลม โดยมีเขต/ย่านการใช้ที่ดินอีก 4 เขต/ย่าน ที่ล้อมรอบเขตธุรกิจศูนย์กลาง

(Central Business District) ซึ่งเป็นแกนกลางของเมืองเป็นชั้น ๆ ถัดออกมาคือเขต
 ปรับเปลี่ยน (Zone In Transition) ซึ่งเป็นส่วนผสมของย่านธุรกิจกลางกับโกดังเก็บของ
 คลังสินค้า บางแห่งเป็นที่อยู่อาศัยคุณภาพต่ำ ซึ่งมักเรียกว่าเขตเสื่อมโทรม ถัดออกมาเป็น
 เขตที่ 3 เป็นย่านอยู่อาศัยของชนชั้นกลาง ผสมกับกรรมกรโรงงาน เขตนี้จะมีสิ่งแวดล้อม
 ที่ดีกว่าเขตที่ 2 ถัดออกมาเป็นเขตที่ 4 เป็นย่านอยู่อาศัยชั้นดี (Zone of better residences)
 และเขตรอบนอกสุดจะเป็นเขตสัญจรเข้าเย็น (Commuter ' s Zone) ซึ่งโดยทั่วไปอยู่นอก
 เขตเมืองออกไปตามเส้นทางสำคัญโดยรวมกันเป็นกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นที่พักอาศัยของผู้มีฐานะดี
 โดยมีการเดินทางไปทำงานในเขตกลางเมือง เข้า/ออกเข้าเย็นเป็นประจำ

อย่างไรก็ตาม Burgess เห็นว่าโซนต่าง ๆ ที่เสนอนี้มีได้คงอยู่เช่นนี้ตลอดไป
 แต่จะแปรเปลี่ยนไปตามความเจริญของเมือง โดยเฉพาะเวลาเมืองขยายตัวออก โซนชั้น
 ในจะรุกถ้าโซนชั้นนอกและชั้นถัดไป จึงเกิดการกระเพื่อมคล้ายกับระลอกน้ำ
 เมื่อเราโยนก้อนหินลงไปในน้ำ

ปัจจัยที่ทำให้ทฤษฎีนี้มีความเบี่ยงเบนไปจากสภาพการณ์ความเป็น
 จริงของเมืองในสมัยใหม่หรือเมืองที่วิวัฒนาการมาจากเมืองเก่า่นั้นที่สำคัญเห็นจะได้แก่เทคนิค
 วิทยาการที่เปลี่ยนไปและส่งผลแก่ระบบการคมนาคม - ขนส่ง ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ
 ทำให้โครงสร้างและรูปแบบของเมืองเปลี่ยนไป

2.1.1.2 ทฤษฎีรูปสี่เหลี่ยมหรือสี่เหลี่ยม

ในปี ค.ศ. 1939 Homer Hoyt ได้เสนอทฤษฎีเพื่ออธิบายรูปแบบการใช้

ที่ดินของเมืองในความคิดของเขามีบางส่วนคล้ายคลึงกับทฤษฎีของ Burgess ในประเด็นที่ว่าเมืองเค็บโคโดยขยายออกไปรอบนอกจากศูนย์กลางของเมืองซึ่งมีอยู่แห่งเดียว แต่ลักษณะการขยายไม่จำเป็นจะต้องเป็นรูปวงกลมซ้อนกันเสมอไป เขาเห็นว่าเส้นทางขนส่งและลักษณะด้านกายภาพของเมืองมีอิทธิพลต่อการกำหนดประเภทการใช้ที่ดินและการขยายตัวของกิจกรรม ดังนั้น โครงสร้างรูปแบบการขยายตัวของเมืองจึงมีลักษณะคล้ายใบพัดหรือรูปสี่เหลี่ยม

นอกจากนี้เขาเห็นว่า ถ้าเช่า เป็นตัวแทนคุณลักษณะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยทั้งหมดและเขตเช่นนี้มิได้คงที่ตายตัวแน่นอน อาจมีการเปลี่ยนแปลงหรือย้ายที่ออกไปสู่เขตรอบนอก ดังนั้น ที่อยู่อาศัยของผู้มีฐานะดีจึงมีการขยายตัวออกไปสู่เขตรอบนอกบริเวณชานเมืองและโดยทั่วไปจะขยายตัวออกไปตามเส้นทางคมนาคมที่สะดวกที่สุด นอกจากนี้การเคลื่อนที่ของยานที่มีราคาแพง จะมีอิทธิพลดึงดูดเมืองให้เจริญไปในทิศทางนั้นด้วย

2.1.1.3 ทฤษฎีหลายศูนย์กลาง

ทฤษฎีนี้ได้รับการเสนอโดย Chauncy D.Harris and Edward L.Ullman

ในปีค.ศ. 1945 โดยได้รวมเอาแนวความคิดของสองทฤษฎีแรกเข้าด้วยกัน

แล้วผสมผสานออกมาเป็นแนวคิดใหม่ แบบมีศูนย์กลางหลายแห่งขึ้นมา เขาเสนอว่า

ศูนย์กลางของเมืองใหญ่ๆ นั้นมิได้มีเพียงแห่งเดียว และการขยายตัวมิได้เกิดขึ้นโดยรอบ

ย่านศูนย์กลางเมืองหรือย่านธุรกิจลงเพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากแต่ขยายตัวโดยรอบบริเวณ

ศูนย์กลางหลายๆ แห่งซึ่งอยู่ในเมืองนั้น เมืองยังมีขนาดใหญ่ ก็ยังมีศูนย์กลางจำนวนมากขึ้น

เพียงนั้น นอกจากนี้เขายังมีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่าศูนย์กลางย่อยดังกล่าว ส่วนมากมักเกิดขึ้นใน

บริเวณใกล้เคียงกับบริเวณพักอาศัยของคนชั้นกลางและสูง

การที่เมืองเกิดมีหลายศูนย์กลางในบริเวณต่างๆ กันนั้น เนื่องจากอิทธิพลร่วมของปัจจัยต่างๆ ได้แก่

1. กิจกรรมบางประเภทต้องการความสะดวกโดยเฉพาะ เช่น ย่านการค้า

ต้องการทำเลที่ตั้งที่เข้าถึงสะดวกที่สุด ย่านอุตสาหกรรมต้องการทำเลที่เหมาะสมใน

เรื่องขนาดของที่ดินและอยู่ใกล้น้ำและเส้นทางคมนาคม เป็นต้น

2. กิจกรรมบางประเภทมักตั้งอยู่ใกล้กัน

เนื่องจากได้รับประโยชน์จากการรวมกลุ่มกัน เช่น ร้านค้าย่อย อยู่รวมกันเพราะได้เปรียบ

จากลูกค้าร่วมกัน ย่านการเงินและการธนาคาร ได้รับความสะดวกในการติดต่อ

ระหว่างกัน เป็นต้น

3. กิจกรรมบางประเภทที่มีความแตกต่างกัน ไม่เหมาะสมที่จะนำมา

อยู่รวมกันเนื่องจากจะทำให้เกิดผลเสีย เช่น ย่านที่พักอาศัยของผู้มีรายได้สูงกับโรงงาน
อุตสาหกรรม

4. กิจกรรมบางประเภทไม่สามารถตั้งในทำเลที่ดินที่ต้องการได้เนื่องจากค่า

เช่าที่สูง เช่น ย่านที่อยู่อาศัยแบบหนาแน่น จำเป็นต้องตั้งในที่ดินราคาถูกและมีสภาพ
แวดล้อมที่ไม่ค่อยดีนักเป็นต้น

2.1.2 ปัจจัยและการเติบโตของชานเมือง

การขยายและเติบโตของเมือง เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยหลาย

ประการ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร การเมือง การปกครอง เทคโนโลยี

วิทยาการ รวมทั้งศิลป - วัฒนธรรม ตลอดจนประวัติศาสตร์ความเป็นมา เป็นต้น

อิทธิพลของปัจจัยดังกล่าวซึ่งมีลักษณะและขนาดความสำคัญที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละเมือง

ต่างก็มีปฏิสัมพันธ์และส่งผลกระทบซึ่งกันและกันได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่ขนาด

ตลอดจนรูปแบบและโครงสร้างของเมือง ตามระยะเวลาที่ผ่านไปซึ่งได้ปรากฏออกมาให้เห็น

ทางด้านกายภาพ และในอีกด้านหนึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านนามธรรม ได้แก่

กิจกรรม บทบาทหน้าที่ ตลอดจนความสำคัญของชุมชนและภายในชุมชนเอง ซึ่งการเปลี่ยน

แปลงในทั้งสองลักษณะดังกล่าวนี้ ได้ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ของแต่ละเมืองขึ้น

สำหรับการขยายตัวของชานเมือง ถือได้ว่าเป็นลักษณะหนึ่งในการเติบโตของเมือง ที่แสดงออกในทางราบหรือในเชิงพื้นที่ และถือเป็นลักษณะขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการเติบโตของเมือง ซึ่งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวโดยกลไกต่างๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อลักษณะการเติบโตของเมืองในแต่ละช่วงเวลาที่ผ่านมา

เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุหรือปัจจัยของการเติบโตของชานเมือง ซึ่งอยู่ภายใต้อิทธิพลของนครหรือเมืองขนาดใหญ่ มีนักวิชาการจำนวนมากได้ให้ความเห็นไว้จากการมองในทัศนะต่างๆ กัน สำหรับในการศึกษานี้จะเน้นการพิจารณาเฉพาะทัศนะซึ่งมีพื้นฐานในภาพสภาพแวดล้อมของเมืองในประเทศด้อยพัฒนาหรือเมืองที่มีโชติตะวันตก ผลจากการศึกษาอาจสรุปปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดผลดังกล่าวได้ดังต่อไปนี้

- การเพิ่มขึ้นของประชากรของเมืองในอัตราที่รวดเร็ว อันเป็นผลมาจากการพัฒนาในระดับประเทศ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างชนบทและเมือง เป็นปัจจัยหลัก - ดึงดูดประชากรเข้าสู่เมืองจนเกินความสามารถที่เขตเมืองในขนาดเดิมจะรองรับได้จึงได้เกิดการขยายตัวของเมืองออกสู่เขตพื้นที่รอบนอก
- ความเหมาะสมของเขตพื้นที่รอบนอก ซึ่งได้แก่การมีพื้นที่ว่างและการมีเส้นทางคมนาคมซึ่งแต่เดิมมีเพื่อเชื่อมโยงชุมชนเมือง (หลัก) กับชุมชนเมืองรอบนอก

เขตพื้นที่รอบนอกดังกล่าวจึงเหมาะสมแก่การรองรับกิจกรรม ที่อยู่อาศัย การผลิต

การให้บริการ สำหรับประชากรที่เพิ่มอันออกมา เกิดตลาดขนาดใหญ่ขึ้น เกิดโอกาสและ

ความเหมาะสมในการผลิต/ลงทุนของภาคเอกชน

- นโยบายและการบริหารของรัฐในด้านการพัฒนาเมือง ถือได้ว่าเป็นแรงเสริม

ให้เกิดการขยายตัวออกสู่ชานเมือง เนื่องจากไม่มีการวางแผนพัฒนารองรับเกี่ยวกับ

ขนาดและการขยายตัวของเมือง รวมทั้งการผลิตอุตสาหกรรมซึ่งทำเป็นแหล่งงาน

ของประชากรให้ออกมาตั้งในเขตนอกเมือง

- กระบวนการพัฒนาเมืองและการให้บริการของรัฐแก่ประชากร ตลอดจนการ

ควบคุมดูแล ดำเนินไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เนื่องจากสาเหตุหลายประการ

เช่นการขาดแคลนทรัพยากร ปัญหา ทางด้านการบริหารและการจัดการ เป็นต้น

จากปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ได้ทำให้เกิดการขยายตัวออกสู่ชานเมือง มีการ

ใช้ที่ดินและกิจกรรมเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งมีการให้บริการพื้นฐานเพิ่มขึ้น โดยมีลักษณะ

การเปลี่ยนแปลงเป็นขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

- แหล่ง / โรงงานอุตสาหกรรม โดยทั่วไปจะเป็นกิจกรรมที่เกิดก่อน โดยมักจะ

อยู่ติดหรือใกล้กับเส้นทางคมนาคมสายหลัก

- แหล่งที่อยู่อาศัยจะติดตามมา (เนื่องจากทั้งแรงผลัก - ดึงดูด) เข้ามาแทนที่

พื้นที่เกษตรกรรม โดยมักอยู่ติดหรือใกล้กับเส้นทางคมนาคมใกล้เคียงกับแหล่งอุตสาหกรรม

หรือไม่ก็เข้าไปเพิ่มขนาดชุมชนใกล้เคียงที่มีมาแต่เดิม

- ยานการธุรกิจการค้า การให้บริการ ก็จะติดตามแหล่งที่อยู่อาศัยหรือแหล่งงานออกมา โดยมีก้อยู่ติดเส้นทางคมนาคมหรือจุดตัดเส้นทางคมนาคม
- ภาครัฐบาล ทำการพัฒนาการคมนาคม - ขนส่ง เพื่อเชื่อมต่อชุมชนต่างจังหวัดและชุมชนรอบนอกให้ดีขึ้น ซึ่งเท่ากับเร่งการขยายตัวของเขตชานเมืองตามลักษณะดังกล่าว
- การขยายตัวของทำให้การบริการพื้นฐานและการคมนาคมเพิ่มมากขึ้นโดยทั้งภาครัฐและเอกชน การขยายตัวของพื้นที่ชุมชนในเขตชานเมืองเริ่มแผ่ขยายเข้าสู่พื้นที่ตอนในซึ่งห่างเส้นทางคมนาคมสายหลักมากขึ้น

1.3 รูปแบบ (ประเภท) การใช้ที่ดินในเขตเมือง

ในด้านการวางแผนการใช้ที่ดิน อาจแบ่งการใช้ที่ดินออกได้เป็น 4 กลุ่ม

(Chapin, 1965 : 3) ได้แก่

1. การใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย (residential area) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ครอบคลุม

เนื้อที่มากที่สุดของเมือง

2. การใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรม (commercial area)
3. การใช้ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรม (industrial area)

4. การใช้ที่ดินเพื่อสถาบัน สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และอื่นๆ เช่น

ถนน สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ที่ว่าง พื้นที่เกษตรกรรม เป็นต้น

กองผังเมืองรวม สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ได้แบ่งประเภทของการ

ใช้ที่ดินในเมือง ดังนี้คือ

1. การใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นสูง (commercial

and high - density residential)

2. ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง (medium - density residential)

3. ที่อยู่อาศัยหนาแน่นต่ำ (low - density residential)

4. อุตสาหกรรม (Industrial)

5. คลังสินค้า (ware house)

6. สถาบันการศึกษา (Institutional)

7. สถาบันราชการ (government area)

8. สถาบันศาสนา (religious place)

9. สวนสาธารณะและที่พักผ่อนหย่อนใจ (parks and recreations)

10. สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ (utilities and facilities)

11. ที่ว่าง (open space)

12. ถนน (streets)

2.1.4 การเลือกที่ตั้งในเขตเมือง

2.1.4.1 แนวความคิดพื้นฐาน

ในเชิงเศรษฐศาสตร์ เมืองก็คือการรวมตัวของหน่วยเศรษฐกิจต่างๆ (Economic agents) ในบริเวณพื้นที่หนึ่งๆ นั่นเองการรวมตัวและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าวได้ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ในด้านผลดีนั้นได้แก่ รูปแบบและมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชากรที่สูงขึ้น ส่วนผลเสียที่ตามมานั้นได้แก่ปัญหาในรูปแบบต่างๆ เช่น ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยการจราจร มลภาวะ การว่างงาน เป็นต้น

แนวความคิดพื้นฐานในการเลือกที่ตั้งในเขตเมืองนั้น อาจกล่าวได้ว่าเพื่อจุดมุ่งหวังสำคัญอันเดียวกันคือ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่หน่วยต่างๆ ของทั้ง 3 กลุ่ม ซึ่งได้แก่กลุ่มบุคคล (Private) กลุ่มธุรกิจ (Business) และกลุ่มสาธารณะ (Public) อย่างไรก็ตาม การให้น้ำหนักแก่วัตถุประสงค์และหลักเกณฑ์ในการพิจารณาในการเลือกที่ตั้งจะแตกต่างกันออกไปตามทัศนะของแต่ละกลุ่ม

การเลือกที่ตั้งทางเศรษฐกิจของกิจกรรมประเภทใดประเภทหนึ่งโดยสัมพันธ์กับโครงสร้างเชิงพื้นที่ของเมืองในส่วนรวม ในหลักการเบื้องต้นแล้วจะต้องพิจารณาปัจจัยหลัก 3 ประการของระบบเศรษฐกิจเมือง กล่าวคือ

- กลไกตลาดและการทำงานของกลไก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือองค์

ประกอบและกระบวนการที่ทำการจัดสรรกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่ที่ตั้งที่มีอยู่ในพื้นที่เมือง

- การประหยัดภายนอก และการประหยัดที่เกิดจากการรวมกลุ่มอยู่ด้วยกัน
- ค่าขนส่ง

ลักษณะที่สำคัญของตลาดที่ดินในเมือง คือ ราคา (ค่าเช่า) ของที่ดิน

เป็นฟังก์ชันส่วนกลับของระยะทางที่ที่ดินตั้งกล่าวอยู่ห่างศูนย์กลางเมือง อย่างไรก็ตาม

กลไกของตลาดที่ดิน (สินค้า / บริการ) ในเขตเมือง มีความไม่สมบูรณ์หลายประการปรากฏอยู่

เช่น ความพอใจไม่อยากร้ายที่ตั้งของประชากรและหน่วยธุรกิจ ค่าใช้จ่าย - ลงทุนในการย้าย

ตลอดจน การที่ดินถูกบิดเบือนจากการบังคับซื้อ (การจัดโซน ข้อจำกัดการใช้ที่ดิน

นโยบายภาษีการลงทุนสาธารณะ เป็นต้น) ความไม่สมบูรณ์ดังกล่าวนี้เรียกได้อีกนัยหนึ่งว่าเป็น

ผลกระทบภายนอกที่มีอิทธิพลต่อกลไกของตลาดที่ดิน

สำหรับฟังก์ชันค่าเช่า / ระยะทาง มีอิทธิพลจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ

ได้แก่ การประหยัดจากการรวมกลุ่มอยู่ด้วยกันและค่าขนส่ง

การประหยัดจากการรวมกลุ่มอยู่ด้วยกันประกอบด้วย การประหยัดจากขนาด

การผลิต (ณ ระดับหน่วยผลิตหรือระดับอุตสาหกรรม) และการประหยัดภายนอก (เช่น

การเข้าถึงตลาดแรงงานร่วม ความสะดวกในติดต่อ - เข้าถึงบุคคล และบริการด้านธุรกิจ

ความสามารถในการเข้าถึงประชากรและศักยภาพของตลาด ปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง/ๆ
เป็นต้น)

ค่าขนส่งหรือค่าขนย้ายเป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
ทั่วทั้งในด้านการผลิตและการบริโภค ซึ่งต้นทุนนี้โดยทั่วไปจะเพิ่มขึ้นตามระยะทาง
(ห่างจากแหล่งวัตถุดิบ / ตลาด) รวมทั้งประเภทของการขนส่ง โดยหลักการทั่วไปแล้วการเลือก
ที่ตั้งของหน่วยผลิตจะพิจารณาจากค่าขนส่งที่เกิดขึ้นใน 2 ลักษณะคือค่าขนส่งจากแหล่ง
วัตถุดิบไปยังที่ตั้งของแหล่งผลิต (ค่าขนส่งในการจัดหา) และค่าขนส่งจากที่ตั้งของแหล่ง
ผลิตไปยังตลาด (ค่าขนส่งในการจำหน่ายจ่ายแจก) ซึ่งผลรวมของค่าขนส่งทั้ง 2
ลักษณะ คือต้นทุนค่าขนส่งรวมซึ่งหน่วยผลิตแต่ละหน่วยจะพยายามลดให้เหลือน้อยที่สุด
โดยการเลือกทำเลที่ตั้งของแหล่งผลิตที่เหมาะสมที่สุด (เท่าที่จะทำได้)

2.1.4.2 หลักการในการกำหนดที่ตั้งการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ

ในการวางแผนการใช้ที่ดินในเมือง ได้เสนอแนวความคิดการพิจารณาในการ
กำหนดที่ตั้งการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ โดยมีหลักการพิจารณาครอบคลุมในด้านต่าง ๆ ได้แก่
ลักษณะภูมิประเทศ ทำเลที่ตั้ง - ขนาดพื้นที่ การคมนาคมการเข้าถึง และความสัมพันธ์
เชื่อมโยงกับการใช้ที่ดิน(กิจกรรม) ประเภทอื่น ทั้งนี้จะได้พิจารณาเปรียบเทียบให้เห็น
ในลักษณะของความถ่วงดุลและลักษณะของความต้องการเฉพาะของการใช้ที่ดิน

4 กลุ่มใหญ่ ซึ่งได้แก่ การใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย การพาณิชย์กรรม การอุตสาหกรรม และการพักผ่อนหย่อนใจ - การศึกษา - วัฒนธรรม

1. ลักษณะภูมิประเทศ โดยทั่วไปการใช้ที่ดินทั้ง 4 กลุ่มเหมาะสมที่จะตั้งอยู่ในพื้นที่ราบความลาดชันไม่ควรเกินร้อยละ 5 มีระดับความสูงพอควรสามารถระบายน้ำออกจากพื้นที่ได้โดยสะดวก ทั้งนี้ควรสามารถปรับระดับดินได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง

อย่างไรก็ตาม สำหรับที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยและการพักผ่อนหย่อนใจ จะมีความยืดหยุ่นได้สูงกว่าการใช้ที่ดินประเภทอื่น ในกรณีของความลาดชัน (แต่ไม่ควรเกินร้อยละ 15)

ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย ควรมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัย อยู่ในบริเวณปลอดภัยจากน้ำท่วม ไฟไหม้ หรือบริเวณที่คาดว่าเครื่องบินอาจตก นอกจากนี้ควรปลอดภัยจากการรบกวนของ กลิ่น เสียง ฝุ่นละอองอันเนื่องมาจากโรงงาน

2. ทำเลที่ตั้งและขนาดพื้นที่

โดยทั่วไปการใช้ที่ดินทั้ง 4 กลุ่ม อาจตั้งอยู่ในบริเวณกลางเมือง ขานเมือง หรือในบริเวณพื้นที่นอกเมือง ยกเว้นการใช้ที่ดินเพื่อการพักผ่อน - หย่อนใจ วิทยาลัยหรือศูนย์การศึกษา ซึ่งต้องการพื้นที่ขนาดใหญ่ ควรตั้งบริเวณชานเมือง หรือนอกเมือง

สำหรับการใช้ที่ดินประเภทสถาบันทางวัฒนธรรมควรตั้งอยู่ศูนย์กลางเมืองแต่อยู่นอกบริเวณที่มีราคาแพง

พื้นที่ที่มีรูปร่างที่ดินไม่ปกติ หรือเป็นหัวน้ำลำคลอง เป็นที่ระบายน้ำตามธรรมชาติ เป็นที่เหมาะสมในการเพิ่มเป็นพื้นที่ว่างของเมือง เพื่อใช้ประโยชน์เป็นพื้นที่กันและพื้นที่เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

สำหรับการใช้ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรมนั้น การตั้งอยู่ในย่านกลางเมือง ชานเมือง หรือในบริเวณพื้นที่รอบนอกเมืองนั้น จะขึ้นอยู่กับประเภทของอุตสาหกรรมเป็นสำคัญ โดยจะต้องพิจารณาในด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (มลภาวะ) ขนาดของพื้นที่ที่ต้องการ การประหยัดจากผลกระทบภายนอกและผลกระทบจากการรวมกลุ่มตลอดจนค่าขนส่ง

3. การคมนาคมและการเข้าถึง

การคมนาคมและการเข้าถึงที่สะดวกถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการใช้ที่ดิน

ทั้ง 4 กลุ่ม อย่างไรก็ตามระดับของความสำเร็จ/ความจำเป็นของการคมนาคมและการเข้าถึงโดยเส้นทางสายหลักจะแตกต่างกันออกไป

การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมและการพาณิชย์กรรมค้าส่ง มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าถึงโดยสะดวกและควรอยู่ติดถนนสายหลัก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมควรมี

เส้นทางเชื่อมโยงโดยสะดวกเพื่อการขนส่งสินค้า - วัตถุประสงค์ เช่น ทางถนน ทางรถไฟ ทางน้ำ และทางอากาศ เป็นต้น

การใช้ที่ดินเพื่อพาณิชย์กรรม อาจแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือย่าน

ธุรกิจระดับภาคระดับเขต และ ระดับรอบนอก ย่านธุรกิจทั้ง 3 ระดับนี้ ควรมีการเข้าถึงสะดวก และอยู่ใกล้เส้นทางที่มีการจราจรหนาแน่น สำหรับศูนย์กลางธุรกิจระดับภาค จะต้องมีการตั้งใกล้กับถนนสายประธานสองสาย ศูนย์กลางธุรกิจระดับเขต ควรตั้งอยู่ใกล้เส้นทางจราจรสูงสุดและทางเดินผ่านซึ่งมีกิจกรรมด้านการค้าปลีก สำหรับศูนย์กลางธุรกิจรอบนอก ซึ่งมักประกอบด้วยสำนักงาน ศูนย์กลางสินค้าอุปโภค - บริโภค ตลอดจนบริการต่างๆ ควรมีที่ตั้งอยู่ระหว่างทางแยกของถนนวงแหวนกับถนนสายประธาน โดยศูนย์กลางธุรกิจทั้ง 3 ระดับนี้ จะต้องมีพื้นที่จอดรถที่เพียงพอ รวมทั้งธุรกิจการค้าและบริการซึ่งเกี่ยวเนื่องกันเพื่อให้เกิดการประหยัดจากการรวมตัวกัน

การใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย ควรอยู่ใกล้ถนนสายหลักและการขนส่งมวลชน ซึ่งมีการเชื่อมโยงไปสู่ที่พักผ่อนหย่อนใจ อย่างไรก็ตามไม่ควรให้มีระบบถนนสายหลักผ่านเข้าไปในย่านพักอาศัยโดยตรง

4. ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการใช้ที่ดิน (กิจกรรม) ประเภทอื่น

การใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยโดยทั่วไปจะมีสัดส่วนมากกว่าการใช้ที่ดินประเภทอื่นในเมืองโดยเปรียบเทียบ และจะมีการกระจายตัวอยู่ตามบริเวณต่าง ๆ ทั่วเมือง ด้วยเหตุผลที่ว่าประชาชนเป็นพื้นฐานสำคัญของการผลิตและบริการ ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญแก่ความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างการใช้ที่ดินที่อยู่อาศัยกับการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ

ดังนั้น ย่านที่อยู่อาศัยในบริเวณต่าง ๆ จึงควรมีความสะดวกในการเข้าถึงและมีความเชื่อมโยงกับกิจกรรมของประชาชน เช่น ร้านค้า ที่พักผ่อนหย่อนใจ และการให้บริการทั้งด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ รวมทั้งแหล่งงานเพื่อให้อยู่ในระดับและในรัศมีการเดินทางที่เหมาะสม

2.1.5 ปัจจัยในการเจริญเติบโตของเมือง

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า มีปัจจัยหลายประการที่ทำให้เมืองมีการเจริญเติบโตและขยายตัวต่อไป ปัจจัยดังกล่าวครอบคลุมทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร การเมือง ตลอดจนเทคนิคและวิทยาการ W.Thomson ได้เสนอแนวคิดที่ว่าปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้เกิดการขยายตัวของเมือง ได้แก่

1. การมีอุตสาหกรรมและสาขาการผลิตหลากหลายชนิดปรากฏอยู่ในเขตเมือง
2. มีการลงทุนประเภทบริการโครงสร้างพื้นฐานในเขตเมืองเป็นจำนวนมากมหาศาลทำให้

ต้นทุนของบริการสาธารณะดังกล่าว มีราคาถูกพอที่จะดึงหน่วยผลิตสำคัญและ

ประชากรเอาไว้ในเขตเมือง

3. เมื่อเมืองขยายตัวใหญ่ขึ้น ทรัพยากรมนุษย์จำนวนมากขึ้นจะถูกใช้ในการผลิต

บริการประเภทต่าง ๆ ซึ่งเท่ากับเป็นการสร้างอุปสงค์สำหรับบริการเหล่านั้นในตัวเอง

โดยอาศัยการเพิ่มขึ้นของประชากรและรายได้

4. เมืองใหญ่มีความได้เปรียบทางด้านขนาดในการขยายหรือก่อให้เกิด

อุตสาหกรรมใหม่ ๆ ได้ง่ายกว่าเมืองเล็ก

5. ระบบอำนาจทางการเมืองมักจะทำให้ความสำคัญแก่เมืองใหญ่มากกว่าในเมือง

เล็กโดยเปรียบเทียบ

เมืองในเชิงเศรษฐศาสตร์นั้น ก็คือการรวม ตัวกันของหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ

(economic agents) ซึ่งหากกิจกรรมของเมืองอันเกิดจากหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ

ดังกล่าวสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ผลสุทธิที่เกิดขึ้นจะเป็นบวก

ซึ่งจะเป็นเหตุให้เมืองสามารถเจริญเติบโตขยายตัวเพิ่มขึ้น

บทที่ 3

ระเบียบวิธีและการดำเนินการวิจัย

การศึกษา เรื่อง การศึกษาผลกระทบจากการขยายพื้นที่เมืองต่อวิถีชีวิตเกษตรกร

ในภาคกลาง : กรณีศึกษา จ. นนทบุรี ครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ แบบสังคมศาสตร์

ประกอบกับการวิจัยทางเอกสารประกอบด้วย พร้อมทั้งใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์

หัวหน้าครัวเรือน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การศึกษาคครั้งนี้จึงได้กำหนดแนวทาง

ในการดำเนินการศึกษารวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (population)

ประชากรเป้าหมาย (target population) ของการศึกษาวิจัย ครั้งนี้ คือ หัวหน้าครัวเรือนที่มีภูมิฐานะเดิม อยู่ก่อนในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของจังหวัดนนทบุรีที่ยังเป็นชนบท

กลุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง

1. เลือกอำเภอที่จะศึกษาจากจำนวนทั้งหมด 6 อำเภอ (ได้แก่ อำเภอเมืองนนทบุรี ปากเกร็ด บางบัวทอง บางกรวย บางใหญ่ และไทรน้อย) โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง โดยเลือกจากอำเภอที่มีการขยายตัวของเมืองมากที่สุด คือ อำเภอเมือง นนทบุรี อำเภอบางกรวยและอำเภอบางใหญ่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาผลกระทบจากการขยายพื้นที่เมืองต่อวิถีชีวิตเกษตรกรในภาคกลาง : กรณีศึกษาภาคกลาง ครั้งนี้เป็นการศึกษา ข้อมูลทั้งจากเอกสารในห้องสมุด (Documentary Research) และการเก็บข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม (Field Survey) โดยมีขั้นตอนและ

วิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. สำรวจสภาพของชุมชนเกี่ยวกับประเภทของการใช้ที่ดิน กิจกรรมทางเศรษฐกิจ การคมนาคมติดต่อ ฯลฯ
2. เก็บข้อมูลจากหน่วยราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ อาทิ เช่น สำนักงานสถิติ สำนักงานพาณิชย์ เขตส่งเสริมการเกษตร จ.นนทบุรี
3. จำแนกและจัดระเบียบข้อมูล เพื่อเตรียมการวิเคราะห์
4. วิเคราะห์ข้อมูล โดยการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลที่จำแนกและจัดระเบียบแล้ว เพื่อหาความสัมพันธ์ ซึ่งแสดงในลักษณะรูปแบบของตารางเปรียบเทียบ แผนภูมิ แผนที่ ตารางภาพ นำมาสร้างแบบสอบถาม
5. นำแบบสอบถามประชากรกลุ่มตัวอย่าง
6. สรุปผล ของการวิเคราะห์วิจัยและข้อเสนอแนะ

2. เลือกตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอที่ได้รับการคัดเลือกจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ตำบลไทรมา

ตำบลไทรมา

เขตอำเภอเมือง

ตำบลบางรักใหญ่

เขตอำเภอบางบัวทอง

ตำบลเสาชิงหิน

เขตอำเภอบางใหญ่

3. กำหนดเขตตัวอย่าง จากตำบลที่ได้รับการคัดเลือก ซึ่งในการสุ่มตัวอย่างเมื่อให้ได้

ประชากรที่เป็นตัวแทนให้หลักการว่า ถ้าหน่วยของประชากรมีจำนวนเป็นพัน ใ้กลุ่มร้อยละ

10 ของประชากร โดยมีขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ระดับหมู่บ้านของแต่ละตำบลใช้วิธีสุ่มแบบง่าย โดยจับสลากร้อยละ 50

ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด ได้ตัวแทนกลุ่มตัวอย่างมา 16 หมู่บ้าน จำนวน 1,802 ครัวเรือน

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดขนาดตัวอย่าง ค่าบงที่ได้รับคัดเลือกในขั้นตอนที่ 2 ตามสูตรของ
สุขุม มูลเมือง (2530 : 48) ซึ่งในการสุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ประชากรที่เป็นตัวแทนให้หลัก
การว่า ถ้าหน่วยตัวอย่างของประชากรมีจำนวนเป็นพัน ใช้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 10 ของ
ประชากร โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้คือ

1. ระดับหมู่บ้านของแต่ละตำบลใช้วิธีสุ่มแบบง่าย (simple random sampling)

โดยจับสลากร้อยละ 50 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด ได้ตัวแทนกลุ่มตัวอย่างมา 16 หมู่บ้าน
จำนวน 1,802 ครัวเรือน

2. ระดับครัวเรือน เพื่อให้ได้ตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจาก 16 หมู่บ้าน

จำนวนร้อยละ 10 ของครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้าน ทำให้ได้ตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 180 ตัวอย่าง
(ดังแสดงในตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและขนาดของตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำแนกหมู่บ้านและตำบลที่เป็นตัวอย่างปี พ. ศ. 2525

บลที่เป็นตัวอย่างปี พ. ศ. 2525

ตำบล/หมู่บ้าน	จำนวนหลังคาเรือน ทั้งหมด	จำนวนหลังคาเรือน ที่ใช้สุ่มตัวอย่าง
<u>ตำบลบางรักใหญ่</u>		
หมู่ 1	195	19
หมู่ 5	68	7
หมู่ 6	140	14
หมู่ 7	60	6
หมู่ 13	90	9
หมู่ 14	98	10
หมู่ 15	200	20

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตำบล / หมู่บ้าน	จำนวนหลังคาเรือน ทั้งหมด	จำนวนหลังคาเรือน ที่ใช้สูมตัวอย่าง
-----------------	-----------------------------	---------------------------------------

ตำบลบางรักใหญ่ (ต่อ)

หมู่ 17	53	5
หมู่ 18	76	8
รวม 9 หมู่บ้าน	980	98

ตำบลเสาชิงหิน

หมู่ 1	130	13
หมู่ 2	107	11
หมู่ 3	68	7
หมู่ 5	81	8
รวม 4 หมู่บ้าน	386	39

ตำบลไทรม้า

หมู่ 1	155	15
หมู่ 3	131	13
หมู่ 6	150	15

รวม 3 หมู่บ้าน	436	43
<hr/>		
รวมทั้งหมด 16 หมู่บ้าน	1,802	180
<hr/>		

1

ที่มา : (กองวิชาการสถิติ , สำนักงานสถิติแห่งชาติ)

2

ร้อยละ 10 ของจำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด

บทที่ 4
ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ส่วนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชน

ส่วนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปทางด้านประชากรที่ทำการศึกษาได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา สมาชิกในครอบครัว ศาสนา ภูมิลำเนา และระยะเวลาที่ตั้งถิ่นฐาน ได้ผลการศึกษาดังนี้ (ตารางที่ 2)

เพศ ประชากรที่เป็นตัวอย่างพบว่ามีเพศชาย 100 คน คิดเป็นร้อยละ 55.60 และเป็นเพศหญิง 80 คน คิดเป็นร้อยละ 44.40 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าวัฒนธรรมไทยในชนบท หัวหน้าครัวเรือนมักจะเป็นเพศชายมากกว่าที่จะเป็นเพศหญิง

อายุ ประชากรมากกว่าครึ่งหนึ่งคือร้อยละ 52.80 มีช่วงอายุระหว่าง 25 - 44 ปี รองลงมาคือช่วงอายุ 55 - 64 ปี มีอยู่ร้อยละ 19.4 ช่วงอายุระหว่าง 45 - 54 ปี มีอยู่ร้อยละ 16.1 และน้อยที่สุดคืออายุตั้งแต่ 64 ปีขึ้นไป คือร้อยละ 11.7 ที่พบว่าช่วงอายุของกลุ่มประชากรส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 35 - 45 ปี และคิดเป็นร้อยละ 49.7 รองลงมาคือช่วงอายุระหว่าง 46 - 56 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.3 และน้อยที่สุดอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 15.0 อาจจะเป็นเพราะว่าบุคคลที่อยู่ในช่วงอายุไม่เกิน 45 ปี เป็นวัยที่กำลังทำงาน ดังนั้นความรับผิดชอบทางด้านเศรษฐกิจ และการตัดสินใจต่างๆ ภายในครอบครัวจึงเป็นการระดมมา

สถานภาพสมรส สถานภาพสมรสในปัจจุบันพบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่สมรสแล้วถึงร้อยละ 73.9 รองลงมาคือเป็นโสดร้อยละ 13.3 และน้อยที่สุดคือเป็นหม้าย หย่าร้าง และแยกกันอยู่ คิดเป็นร้อยละ 12.8

ระดับการศึกษา หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่จบประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 56.1 รองลงมาจบมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 20.5 จบการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา คือ อาชีวศึกษา ร้อยละ 11.7 ไม่ได้เรียนร้อยละ 6.1 จบระดับอุดมศึกษาร้อยละ 5.0 และยังพบว่า มีหัวหน้าครัวเรือนบางคนมีการศึกษาสูงกว่าอุดมศึกษาร้อยละ 0.6

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ครัวเรือนส่วนใหญ่มีสมาชิกจำนวน 5 - 7 คน

มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.7 ซึ่งเป็นลักษณะครอบครัวชนบทของไทยที่ส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวที่มีขนาดใหญ่

ศาสนา หัวหน้าครัวเรือนในพื้นที่ศึกษานับถือศาสนาพุทธทั้งหมด คิดร้อยละ 100

ซึ่งตรงกับรายงานการศึกษาแนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของจังหวัดนนทบุรีของ
ประทีป อยู่สุข (2532)

ภูมิสำเนา พบว่าหัวหน้าครัวเรือนอยู่ที่นี่มาตั้งแต่เกิดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92.2

ส่วนผู้ที่เคยย้ายถิ่นที่อยู่จากที่อื่นเข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ คิดเป็นร้อยละ 7.8 เท่านั้น

ระยะเวลาที่ตั้งถิ่นฐาน หัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่นี่มา

นานกว่า 24 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 72.2 รองลงมาอาศัยอยู่ที่นี้ระหว่าง 7 - 14 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.3 และน้อยที่สุดจะอาศัยอยู่ที่นี้ระหว่าง 15 - 24 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.5

ตารางที่ 2 จำนวนและอัตราส่วนของประชากรตัวอย่างจำแนกตามลักษณะทางประชากร

N = 180

<u>ลักษณะทางประชากร</u>	<u>จำนวน</u>	<u>ร้อยละ</u>
<u>เพศ</u>		
ชาย	100	55.6
หญิง	80	44.4
<u>อายุ</u>		
25 - 34 ปี	55	30.6
35 - 44 ปี	40	22.2
45 - 54 ปี	29	16.1
55 - 64 ปี	35	19.4
64 ปีขึ้นไป	21	11.7
<u>สถานภาพสมรส</u>		
โสด	24	13.3
แต่งงาน	133	73.9
หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	23	12.8
<u>ระดับการศึกษา</u>		
ไม่ได้เรียน	11	6.1
ประถมศึกษา	101	56.1

ตารางที่ 2 (ต่อ)

N = 180

ลักษณะทางประชากร	จำนวน	ร้อยละ
มัธยมศึกษา	37	20.5
อาชีวศึกษา	21	11.7
อุดมศึกษา	9	5.0
สูงกว่าอุดมศึกษา	1	0.6
<u>จำนวนสมาชิกในครอบครัว</u>		
1 - 4 คน	68	37.8
5 - 7 คน	75	41.7
8 - 11 คน	27	15.0
11 คนขึ้นไป	10	5.5
<u>ศาสนา</u>		
พุทธ	180	100.0
<u>ภูมิลำเนา</u>		
อยู่ที่นี้ตั้งแต่เกิด	166	92.2
ย้ายมาจากที่อื่น	14	7.8

ตารางที่ 2 (ต่อ)

N = 180

<u>ลักษณะทางประชากร</u>	<u>จำนวน</u>	<u>ร้อยละ</u>
<u>ระยะเวลาที่ตั้งถิ่นฐาน</u>		
7 - 14 ปี	31	17.3
15 - 24 ปี	19	10.5
24 ปีขึ้นไป	130	72.2

ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ

ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับอาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ หนี้สิน เนื่องจากการถือครองที่ดิน และประเภทของการถือครองที่ดินทั้งอดีตและในปัจจุบัน ของหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้ผลการศึกษาดังนี้ (ตารางที่ 3)

อาชีพหลัก

1.1 อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนพบว่าประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนาทำสวน) มากที่สุด ร้อยละ 48.3 รองลงมาได้แก่อาชีพรับจ้างการเกษตร ร้อยละ 30.0 ส่วนอาชีพ รับราชการมีร้อยละ 10.6 อาชีพพนักงานบริษัทหรือรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 7.2 และอาชีพที่มีน้อยที่สุดคืออาชีพค้าขายเท่ากับร้อยละ 3.9

1.2 ปัจจุบันการประกอบอาชีพหลัก พบว่าหัวหน้าครัวเรือนประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา,ทำสวน) ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 36.1 โดยมีอาชีพอื่นๆ เพิ่มขึ้นได้แก่อาชีพรับราชการ ร้อยละ 16.1 ทำงานเป็นพนักงานบริษัทและรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 10.6 และการประกอบอาชีพค้าขายเท่ากับร้อยละ 8.9 ส่วนอาชีพรับจ้างทำการเกษตรมีอัตราใกล้เคียงกับก่อนสร้างทางคือเท่ากับร้อยละ 28.3

อาชีพทรง

ปัจจุบันพบว่าหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพทรง ร้อยละ 56.1 ส่วนที่มีอาชีพทรง ร้อยละ 43.9 ได้แก่ เกษตรกรรม (ทำนา, ทำสวน) ร้อยละ 23.9 รองลงมาคือรับจ้าง ร้อยละ 11.1 และน้อยที่สุดคือค้าขาย ร้อยละ 8.9

รายได้จากอาชีพหลัก

3.1 รายได้จากอาชีพหลักของครัวเรือนต่อปี พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ในช่วง 20,001 - 40,000 บาท ร้อยละ 36.1 รองลงมามีรายได้ 10,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 27.2 และมากกว่า 40,000 บาทขึ้นไป มีร้อยละ 21.1 ส่วนไม่แน่นอน (ไม่ตอบ) มีร้อยละ 5.6 คือไม่สามารถบอกได้เนื่องจากการแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน นอกนั้นจะมีรายได้ 10,000 บาทและต่ำกว่า เท่ากับร้อยละ 10.0

3.2 ปัจจุบันรายได้จากอาชีพหลักของครัวเรือนต่อปีพบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่า 40,000 บาทขึ้นไปมากที่สุด คือร้อยละ 36.1 รองลงมามีรายได้ระหว่าง 20,001 - 40,000 บาท ร้อยละ 31.1 และหัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ระดับ 10,001 - 20,000 บาท มีร้อยละ 16.1 น้อยที่สุดคือที่มีรายได้ 10,000 บาทและต่ำกว่า มีอยู่ร้อยละ 10.7 แสดงให้เห็นว่าการสร้างถนนสายนี้ทำให้ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้มีรายได้สูงขึ้น ส่วนที่มีรายได้ไม่แน่นอน (ไม่ตอบ) ร้อยละ 15.0 คือจำนวนรายได้ที่ไม่สามารถระบุได้

รายได้จากอาชีพรอง

รายได้จากอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือนต่อปีในปัจจุบัน พบว่าส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนมีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักเพียงพอ จึงไม่มีรายได้จากอาชีพรองสูงถึงร้อยละ 65.1 และเมื่อพิจารณาเฉพาะผู้มีอาชีพรอง พบว่ามีรายได้ต่อปี 10,000 บาทและต่ำกว่า มีอัตราเท่ากับผู้มีรายได้ 10,001 - 20,000 บาท คือเท่ากับร้อยละ 13.9 เท่านั้น และผู้มีรายได้จากอาชีพรอง 20,001 - 40,000 บาท มีร้อยละ 10.5 ส่วนผู้มีรายได้จากอาชีพรองต่อปีสูงสุด คือมีรายได้ตั้งแต่ 40,000 บาทขึ้นไป มีน้อยที่สุดคือร้อยละ 5.6

รายได้รวมของครัวเรือนในปัจจุบัน

รายได้รวมของครัวเรือน (ต่อปี) เมื่อรวบรวมรายได้ต่างๆ ของครัวเรือนแล้วพบว่า ครัวเรือนที่มีรายได้ต่อปีมากกว่า 40,000 บาทขึ้นไปมีมากที่สุด คือร้อยละ 75.0 รองลงมา คือกลุ่มที่มีรายได้ระหว่าง 20,001 - 40,000 บาท ร้อยละ 18.8 ส่วนกลุ่มที่มีรายได้ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท มีร้อยละ 5.0 และเมื่อพิจารณารายได้รวมของครัวเรือนที่มีรายได้ต่อปี 10,000 บาทและต่ำกว่า กับไม่ตอบ มีอยู่ในอัตราส่วนเท่ากันคือร้อยละ 0.6 จากรายได้รวมของครัวเรือนที่มีรายได้ต่อปี 40,000 บาทขึ้นไป มากที่สุดนั้นนับว่าอยู่ในระดับดี

รายจ่ายรวมของครัวเรือนในปัจจุบัน

รายจ่ายรวมของครัวเรือน (ต่อปี) จากรายจ่ายต่างๆ ของครัวเรือน พบว่า

ครัวเรือนที่มีรายจ่ายต่อปีมากกว่า 40,001 บาทขึ้นไป มีมากที่สุดร้อยละ 52.8 รองลงมาคือ กลุ่มที่มีรายจ่ายระหว่าง 20,001 - 40,000 บาท ร้อยละ 32.2 ส่วนกลุ่มที่มีรายจ่าย 10,001 - 20,000 บาท มีร้อยละ 11.7 และกลุ่มที่มีรายจ่ายต่อปี 10,000 บาทและต่ำกว่า มีอยู่ร้อยละ

3.3 เมื่อพิจารณารายจ่ายของครัวเรือนจะสังเกตได้ว่ามีความสัมพันธ์กันกับรายได้รวม

กล่าวคือ เมื่อมีรายได้รวมมากรายจ่ายรวมก็มากตามไปด้วย

ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนในปัจจุบัน

ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ผลของการศึกษาพบว่าค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่มีการจ่าย

มากที่สุดได้แก่ การบริโภคและอุปโภค ร้อยละ 70.0 รองลงมาคือการศึกษาของบุตรหลาน มี

ร้อยละ 15.5 ส่วนการลงทุนเพื่อการเกษตรเท่ากับร้อยละ 10.0 นอกจากนั้นเป็นค่ารักษา

พยาบาลและที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 2.8 และร้อยละ 1.7 ตามลำดับ ที่พบว่ารายจ่ายในครัว

เรือนนั้นไม่ว่าสภาพดินฟ้าอากาศและผลผลิตจะเป็นอย่างไร แต่ประชากรจำเป็นต้องใช้จ่ายเงิน

เพื่อการดำรงชีพอยู่เช่นเดิม เช่น การใช้จ่ายเงินเพื่ออุปโภคและบริโภคมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ

ภาวะการมีหนี้สินในปัจจุบัน

สภาพการมีหนี้สินของครัวเรือน ร้อยละ 68.9 ไม่มีหนี้สิน และร้อยละ 31.1 มีหนี้สิน

จำนวนหนี้สินที่เท่ากันอยู่ในระหว่างต่ำกว่า 5,000 บาท และ 10,001 - 50,000 บาท

ตามลำดับ มีมากที่สุด คือร้อยละ 22.2 รองลงมาเท่ากับร้อยละ 5.0 ในช่วง 50,001 บาท

ขึ้นไป และที่น้อยที่สุดร้อยละ 3.9 อยู่ระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท

หนี้สินส่วนใหญ่กู้ยืมมาจาก

แหล่งกู้ยืมเงินซึ่งหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่จะกู้ยืมจากญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านมาก

ที่สุด ร้อยละ 16.1 และร้อยละ 6.1 ส่วนที่เหลือก็กู้จากสหกรณ์ จากพ่อค้า จาก ชกส. และกู้

จากธนาคารพาณิชย์ คิดเป็นร้อยละ 3.9, 2.8, 1.7 และ 0.5 ตามลำดับ

การถือครองที่ดิน

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการถือครองที่ดิน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่ดินของตนเอง

ร้อยละ 72.2 และร้อยละ 70.6 ตามลำดับ ส่วนที่ไม่มีที่ดินในกรรมสิทธิ์การถือครองเพราะยัง

เป็นบิดามารดาที่ยังไม่แบ่งโฉนดให้ ร้อยละ 17.8 และ 11.9 และที่เช่าที่ดิน ร้อยละ 10.0 และ

13.5 ส่วนที่ให้เช่าเปล่าในปัจจุบัน ร้อยละ 4.0 (หมายถึงเจ้าของที่ดินหรือนายทุนได้ให้เช่าของที่

ดินเดิมทำกินโดยไม่คิดค่าเช่า)

11 จำนวนเนื้อที่ดินถือครอง

11.1 ภาวะการถือครองที่ดินก่อนจะมีการก่อสร้างถนนสายนี้ พบว่า

หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ถือครองขนาด 1 - 3 ไร่ ร้อยละ 33.9 รองลงมาถือถือครองขนาด

4 - 6 ไร่ ร้อยละ 32.2 มีที่ดินถือครองขนาด 7 - 10 ไร่ ร้อยละ 18.9 และน้อยที่สุดมีขนาด

ที่ดินถือครองตั้งแต่ 11 ไร่ขึ้นไป ร้อยละ 15.0

11.2 ส่วนภาวะการถือครองที่ดินในปัจจุบัน พบว่าหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่

มีที่ดินถือครองขนาด 1 - 3 ไร่ ร้อยละ 41.1 รองลงมามีที่ดินถือครองขนาด 4 - 6 ไร่ ร้อยละ

24.4 มีที่ดินถือครองตั้งแต่ 11 ไร่ขึ้นไป ร้อยละ 18.9 และน้อยที่สุดมีขนาดที่ดินถือครอง 7 -

10 ไร่ ร้อยละ 15.6

ตารางที่ 3 จำนวนและอัตราส่วนร้อยละของประชากรตัวอย่างจำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจ

N = 180

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	ก่อนการขยายตัวของชุมชนเมือง		หลังการขยายตัวของชุมชนเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
<u>อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน</u>				
ทำนา	36	20.0	19	10.6
ทำสวน	51	28.3	46	25.5
รับจ้างทำการเกษตร	54	30.0	51	28.3
รับราชการ	19	10.6	29	16.1
ค้าขาย	7	3.9	16	8.9
พนักงานบริษัทและรัฐวิสาหกิจ	13	7.2	19	10.6
<u>อาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือนในปัจจุบัน</u>				
ทำนา	-	-	33	18.3
ทำสวน	-	-	10	5.6
รับจ้าง	-	-	20	11.1
ค้าขาย	-	-	16	8.9
ไม่มีอาชีพรอง	-	-	101	56.1

ตารางที่ 3 (ต่อ)

N = 180

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	ก่อนการขยายตัวของชุมชนเมือง		หลังการขยายตัวของชุมชนเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รายได้จากอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน				
10,000 บาทและต่ำกว่า	18	10.0	3	1.7
10,001 - 20,000 บาท	49	27.2	29	16.1
20,001 - 40,000 บาท	65	36.1	56	31.1
มากกว่า 40,000 บาทขึ้นไป	38	21.1	65	36.1
ไม่ตอบ	10	5.6	27	15.0
รายได้จากอาชีพรอง (ต่อปี) ของหัวหน้าครัวเรือนในปัจจุบัน				
10,000 บาทและต่ำกว่า	-	-	25	13.9
10,001 - 20,000 บาท	-	-	25	13.9
20,001 - 40,000 บาท	-	-	19	10.5
มากกว่า 40,000 บาทขึ้นไป	-	-	10	5.6
ไม่มีรายได้จากอาชีพรอง	-	-	101	56.19

ตารางที่ 3 (ต่อ)

N = 180

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	ก่อนการขยายตัวของชุมชนเมือง		หลังการขยายตัวของชุมชนเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รายได้รวมของครัวเรือน (ต่อปี) ในปัจจุบัน				
10,000 บาทและต่ำกว่า	-	-	1	0.6
10,001 - 20,000 บาท	-	-	9	5.0
20,001 - 40,000 บาท	-	-	34	18.8
40,001 บาทขึ้นไป	-	-	135	75.0
ไม่ตอบ	-	-	1	0.6
รายจ่ายรวมของครัวเรือน (ต่อปี) ในปัจจุบัน				
10,000 บาทและต่ำกว่า	-	-	6	3.3
10,001 - 20,000 บาท	-	-	21	11.7
20,001 - 40,000 บาท	-	-	58	32.2
40,001 บาทขึ้นไป	-	-	95	52.8

ตารางที่ 3 (ต่อ)

N = 180

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	ก่อนการขยายตัวของชุมชนเมือง		หลังการขยายตัวของชุมชนเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน (ต่อปี) ในปัจจุบัน				
การลงทุนเพื่อการเกษตร	-	-	18	10.0
การบริโภคและอุปโภค	-	-	126	70.0
การศึกษาของบุตรหลาน	-	-	28	15.5
ค่ารักษาพยาบาล	-	-	5	2.8
ที่อยู่อาศัย	-	-	3	1.7
ภาวะการมีหนี้สินในปัจจุบัน				
ไม่มี	-	-	124	68.9
มี	-	-	56	31.1
ต่ำกว่า 5,000 บาท	-	-	20	11.1
5,001 - 10,000 บาท	-	-	7	3.9
10,001 - 50,000 บาท	-	-	20	11.1
50,001 บาทขึ้นไป	-	-	9	5.0

ตารางที่ 3 (ต่อ)

N = 180

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	ก่อนการขยายตัวของชุมชนเมือง		หลังการขยายตัวของชุมชนเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พื้นที่ส่วนโทถูกยึดมาจาก				
ญาติพี่น้อง	-	-	29	16.16
เพื่อนบ้าน	-	-	11	6.1
รทส.	-	-	3	1.7
พ่อค้า	-	-	5	2.8
ธนาคารพาณิชย์	-	-	1	0.5
สหกรณ์ตำบล	-	-	7	3.9
การถือครองที่ดิน				
ไม่มีที่ดิน	50	27.8	53	29.4
มีที่ดิน	130	72.2	127	70.6

ตารางที่ 3 (ต่อ)

N = 180

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	ก่อนการขยายตัวของชุมชนเมือง		หลังการขยายตัวของชุมชนเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
<u>ประเภทการถือครองที่ดิน</u>				
เป็นเจ้าของที่ดิน	130	72.2	127	70.6
เช่าที่ดิน	18	10.0	24	13.5
เป็นของบิดามารดา	32	17.8	21	11.9
ให้เช่าเปล่า	-	-	8	4.0
<u>จำนวนเนื้อที่ดินถือครองครอบครัวยุค</u>				
จำนวน 1 - 3 ไร่และต่ำกว่า	61	33.9	74	41.1
จำนวน 4 - 6 ไร่	58	32.2	44	24.4
จำนวน 7 - 10 ไร่	34	18.9	28	15.6
11 ไร่ขึ้นไป	27	15.0	34	18.9

ข้อมูลทางด้านสังคม

ข้อมูลลักษณะทางสังคมที่ทำการศึกษาก่อนการขยายตัวของเมืองและหลังการขยายตัวของเมือง ของหัวหน้าครัวเรือนได้แก่ ความคิดที่จะเปลี่ยนอาชีพ ความคาดหวัง เกี่ยวกับอาชีพของบุตรหลาน การส่งบุตรหลานไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และรูปแบบของที่อยู่อาศัย ได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้คือ (ตารางที่ 4)

1. ความคิดที่จะเปลี่ยนอาชีพ

1.1 จากการสุ่มตัวอย่าง พบว่าหัวหน้าครัวเรือนไม่มีความคิดที่จะเปลี่ยนอาชีพก่อนที่จะมีการขยายตัวของเมือง คิดเป็นร้อยละ 73.4 และคิดที่จะเปลี่ยนอาชีพ ร้อยละ 26.6 เหตุผลที่หัวหน้าครัวเรือนไม่คิดจะเปลี่ยนอาชีพ เนื่องจากมีความถนัดในอาชีพที่บิดามารดาของตนทำอยู่ก่อนแล้ว เช่น การทำนา ทำสวน เป็นต้น

1.2 แต่หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ในปัจจุบันมีความคิดที่จะเปลี่ยนอาชีพจากเดิม ร้อยละ 80.0 และไม่คิดจะเปลี่ยนอาชีพ มีร้อยละ 40.0 ความคิดที่จะเปลี่ยนอาชีพส่วนใหญ่จะมีอาชีพทางการเกษตร เนื่องจากอาชีพนี้ในปัจจุบันมีปัญหา มาก ได้แก่ ต้นทุนสูง ราคาผลผลิตไม่แน่นอน ที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งสภาพแวดล้อมในการทำเกษตร

55.6 แต่ปัจจุบันค่านิยมไม่เปลี่ยนแปลง มีการส่งบุตรหลานเรียนต่อที่สูงขึ้น ร้อยละ 66.7 หลังจากที่มีถนนแล้ว เป็นเพราะในชุมชนมีการตื่นตัวทางการศึกษามากขึ้น พร้อมทั้งการเดินทางมีความสะดวกสบายกว่าในอดีต

3. คาดหวังที่จะให้บุตรหลานประกอบอาชีพ

สำหรับความคาดหวังที่จะให้บุตรหลานของตนเองประกอบอาชีพใดนั้น พบว่าอาชีพรับราชการมีมากที่สุด คือร้อยละ 61.7 รองลงมาได้แก่ ทำงานบริษัทหรือธนาคารกับรัฐวิสาหกิจใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 12.8 และร้อยละ 10.6 ตามลำดับ และที่ตอบว่าจะไรก็ได้ที่เขาชอบหรือถนัด ร้อยละ 9.4 ส่วนน้อยที่สุดได้แก่ การประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีเพียงร้อยละ 5.5 จะเห็นได้ว่าความคิดที่ให้ลูกหลานประกอบอาชีพเกษตรกรรมลดลง

4. ลักษณะการตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัย

จากการศึกษาลักษณะที่อยู่อาศัยของหัวหน้าครัวเรือนก่อนและหลังการขยายพื้นที่เมืองไม่แตกต่างกันมากนัก คือชอบตั้งบ้านเรือนใกล้กับสวน ที่นา และญาติ ร้อยละ 61.1 และร้อยละ 59.5 ตามลำดับ ส่วนย่านชุมชน วัด และถนน ร้อยละ 38.9 และร้อยละ 40.5 แสดงให้เห็นว่าชาวชนบทไทยชอบตั้งบ้านเรือนอยู่กับสวน ที่นาและญาติ มากกว่าที่จะเป็นย่านชุมชน

พื้นที่เมืองไม่แตกต่างกันมากนัก คือชอบตั้งบ้านเรือนใกล้กับสวน ที่นา และญาติ ร้อยละ 61.1

และร้อยละ 59.5 ตามลำดับ ส่วนย่านชุมชน วัด และถนน ร้อยละ 38.9 และร้อยละ 40.5

แสดงให้เห็นว่าชาวชนบทไทยชอบตั้งบ้านเรือนอยู่กับสวน ที่นาและญาติ มากกว่า

ที่จะเป็นย่านชุมชน

5. สภาพของชุมชนโดยทั่วไปก่อนการขยายพื้นที่เมือง

เมื่อพิจารณาสภาพชุมชนโดยทั่วไปก่อนที่จะมีการขยายพื้นที่เมือง พบว่าชุมชนส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมเป็นที่นาและสวนผลไม้มากที่สุด คือร้อยละ 84.4 รองลงมาเป็นชุมชนเล็ก ๆ ร้อยละ 11.1 ที่เหลือเป็นทางเดินและแนวถนนเล็ก ๆ ร้อยละ 4.5 แต่เมื่อสร้างถนนรัตนวิเบศร์เสร็จเรียบร้อยแล้ว พบว่าชุมชนโดยทั่วไปมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากคือมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่การเกษตรเป็นหมู่บ้านจัดสรรมากที่สุด ร้อยละ 68.3 และอนาคตจะเป็นชุมชนเมืองที่มีขนาดใหญ่อมีจำนวนร้านค้าและตึกแถวเพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 14.4 และร้อยละ 13.3 ตามลำดับ สิ่งที่ตามมาขณะนี้คือที่ดินมีราคาสูงขึ้นด้วย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างเห็นได้ชัดคือ จากที่นาและสวนผลไม้มาเป็นที่พักอาศัยจำนวนมากดังที่กล่าวมาแล้ว

ตารางที่ 4 จำนวนและอัตราส่วนร้อยละของประชากรตัวอย่างจำแนกตามลักษณะทางสังคม

N = 180

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	ก่อนการขยายตัวของชุมชนเมือง		หลังการขยายตัวของชุมชนเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
<u>ความคิดที่จะเปลี่ยนอาชีพ</u>				
คิดที่จะเปลี่ยน	48	26.6	108	60.0
ไม่คิดที่จะเปลี่ยน	132	73.4	72	40.0
<u>ความคิดที่จะส่งบุตรหลานไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น</u>				
ส่งไปศึกษาต่อ	80	44.4	120	66.7
ไม่ส่งไปศึกษาต่อ	100	55.6	60	33.3
<u>ปัจจุบันต้องการให้บุตรหลานประกอบอาชีพ</u>				
รับราชการ	-	-	111	61.7
รัฐวิสาหกิจ	-	-	19	10.6
ทำงานบริษัทหรือธนาคาร	-	-	23	12.8
เกษตรกรรม	-	-	10	5.5
อะไรก็ได้ที่เขาชอบหรือถนัด	-	-	17	9.4

ตารางที่ 4 (ต่อ)

N = 180

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	ก่อนการขยายตัวของชุมชนเมือง		หลังการขยายตัวของชุมชนเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
<u>ลักษณะการตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัย</u>				
ที่สวน ที่นา และญาติ	110	61.1	107	59.5
ย่านชุมชน วัด และถนน	70	38.9	73	40.5
<u>สภาพของชุมชนโดยทั่วไป</u>				
ที่นา	54	30.0	-	-
สวนผลไม้	98	54.4	-	-
ทางเดินและแนวถนนเล็ก	5	2.8	-	-
ลำคลอง	3	1.7	-	-
ชุมชนเล็กๆ	20	11.1	-	-

ตารางที่ 4 (ต่อ)

N = 180

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	ก่อนการขยายตัวของชุมชนเมือง		หลังการขยายตัวของชุมชนเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
<u>การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน</u>				
พื้นที่เกษตรกรรมเปลี่ยนเป็นหมู่บ้านจัดสรร	-		123	68.3
จำนวนร้านค้าและตึกแถวมากขึ้น	-	-	24	13.3
อนาคตจะเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่	-	-	26	14.4
ที่ดินมีราคาแพงขึ้น	-	-	7	4.0

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของประชากรต่อการขยายตัวของชุมชนเมืองในด้านต่าง ๆ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ทั้งก่อนและหลัง

ได้ผลการศึกษาดังนี้คือ (ตารางที่ 5)

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการขยายตัวของชุมชนเมือง

จากการสอบถามถึงหัวหน้าครัวเรือนเกี่ยวกับการตัดถนนสายนี้

พบว่าเห็นด้วยกับการมีถนนสายนี้มากที่สุด ร้อยละ 49.4 รองลงมาไม่เห็นด้วยกับการมีถนนสายนี้ ร้อยละ 30.0 ส่วนที่ ตอบว่าไม่แน่ใจ คือมีก็ได้ไม่มีก็ได้ ร้อยละ 20.6 เนื่องจากไม่ได้ใช้ถนนสายนี้ในการเดินทางบ่อยนัก

2. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม

หัวหน้าครัวเรือนมีความเห็นว่าราคาที่ดินบริเวณใกล้เคียงกับถนนสายนี้มีราคาสูงขึ้นมากที่สุด ร้อยละ 30.3 นอกนั้นก็มีการเปลี่ยนอาชีพมาเป็นนอกภาคเกษตรกรรม แม่น้ำลำคลองเน่าเสีย และมีการย้ายเข้าของประชากรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ คือร้อยละ 20.1, 19.2 และ 18.7

3. สาเหตุที่ทำให้พื้นที่บริเวณนี้เปลี่ยนแปลง

สภาพพื้นที่ศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วขณะนี้ หัวหน้าครัวเรือนให้ความเห็นว่ามาจากการสร้างถนน ร้อยละ 55.1 มากที่สุด รองลงมาได้แก่ที่ดินถูกเปลี่ยนกรรมสิทธิ์

ในการถือครอง และการย้ายสถานที่ส่วนราชการทั้งหมดมาอยู่ถนนสายนี้ ร้อยละ 15.0 และ ร้อยละ 14.0 ตามลำดับ ส่วนปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ ราคาผลผลิตตกต่ำ พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง ซึ่งก็เป็นไปตามสภาวะแวดล้อมที่เกิดขึ้น

4. ปัญหาที่ประสบ

ชุมชนประสบปัญหาต่างๆ ไปได้แก่ ความพลุกพล่าน ความปลอดภัยในชุมชนลดน้อยลง ร้อยละ 30.5 พร้อมทั้งผลผลิตในการเกษตรลดลงร้อยละ 19.5 แสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติกำลังเปลี่ยนแปลงไป ส่วนหัวหน้าครัวเรือนร้อยละ 25.0 ตอบว่าไม่มีปัญหา

5. ความสะดวกที่ได้รับ

ความสะดวกที่หัวหน้าครัวเรือนได้รับในการมีของใช้และเครื่องใช้ ได้รับความสะดวก โดยเดินทางไปซื้อที่ตลาดอำเภอและจังหวัดมากที่สุด ร้อยละ 62.7 รองลงมาเดินทางเข้าไปซื้อของในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 26.4 ส่วนที่เหลือก็ซื้อกับพ่อค้าที่นำไปขายในหมู่บ้าน ร้อยละ 10.9

หัวหน้าครัวเรือนได้รับความสะดวกในการเดินทางไปทำงานและติดต่อราชการ ประหยัดเวลามากที่สุด ร้อยละ 28.4 และร้อยละ 27.9 ตามลำดับ รองลงมาถือการไปทำปุ๋ยและการท่องเที่ยว ร้อยละ 22.5 ส่วนความสะดวกจากการซื้อขายผลผลิตทางการเกษตร และรับข่าวสารได้รวดเร็วกว่าเดิม ร้อยละ 13.3 และร้อยละ 7.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 จำนวนและอัตราส่วนของประชากรตัวอย่างเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการขยายตัวของชุมชนเมืองในด้านต่างๆ

N = 180

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการขยายตัวของเมือง	จำนวน	ร้อยละ
<u>เห็นว่าควรมีการขยายตัวของชุมชนเมือง</u>		
เห็นด้วย	9	49.4
ไม่เห็นด้วย	54	30.0
ไม่แน่ใจ	37	20.6
<u>การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม</u>		
มีการย้ายเข้าของประชากรจำนวนมาก	64	18.7
แม่น้ำลำคลองเน่าเสีย	66	19.2
การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทำกิน	29	8.5
ราคาที่ดินมีราคาสูงขึ้น	104	30.3
การเปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรม มาเป็นอาชีพอื่น	69	20.1
อื่นๆ (เกิดอาชีพนายหน้าขายที่ดินใน หมู่บ้าน)	11	3.2

ตารางที่ 5 (ต่อ)

N = 180

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการขยายตัวของเมืองชุมชนเมือง	จำนวน	ร้อยละ
<u>สาเหตุที่ทำให้พื้นที่บริเวณนี้เปลี่ยนแปลง</u>		
การมีคมนาคมที่สะดวกของถนนสายนี้	114	55.1
การย้ายสถานที่ราชการมาอยู่ถนนสายนี้	29	14.0
ราคาผลผลิตตกต่ำ	20	9.6
การเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็ว	13	6.3
ที่ดินถูกเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ในการถือครอง	31	15.0
<u>ปัญหาที่ประสบในชุมชน</u>		
ผลผลิตในการเกษตรลดน้อยลง	47	19.5
ขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้	36	15.0
<u>ปัญหาที่ประสบในชุมชน 1/ (ต่อ)</u>		
เสียงรบกวนดีและควันทิช	24	10.0
ความปลอดภัยในชุมชนลดน้อยลง	23	9.6
อื่นๆ (ความพลุกพล่าน)	50	20.9
ไม่มีปัญหา	60	25.0

ตารางที่ 5 (ต่อ)

N = 180

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการขยายตัวของเมืองชุมชนเมือง	จำนวน	ร้อยละ
<u>ปัญหาที่ประสบในชุมชน 1/ (ต่อ)</u>		
เสียงรบกวนและควันพิษ	24	10.0
ความปลอดภัยในชุมชนลดน้อยลง	23	9.6
อื่นๆ (ความพลุกพล่าน)	50	20.9
ไม่มีปัญหา	60	25.0
<u>ความสะดวกในการมีของใช้และเครื่องใช้โดยวิธี 1/</u>		
เดินทางไปซื้อที่ตลาดอำเภอ	138	62.7
พ่อค้าเร่ นำสินค้ามาขาย	24	10.9
เดินทางเข้ามาซื้อที่กรุงเทพมหานคร	58	26.4
<u>ความสะดวกที่ได้รับจากการขยายตัวของชุมชนเมือง 1/</u>		
ซื้อขายผลผลิตทางการเกษตรได้เร็วขึ้น	54	13.3
สะดวกไปทำงานและติดต่อราชการ	115	28.4
สะดวกไปทำธุระและการท่องเที่ยว	91	22.5
ประหยัดเวลาในการเดินทาง	113	27.9

ตารางที่ 5 (ต่อ)

N = 180

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการขยายตัว ของเมืองชุมชนเมือง	จำนวน	ร้อยละ
รับข่าวสารได้รวดเร็วกว่าเดิม	32	7.9

1/

ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ข้อวิจารณ์

จากการศึกษา พบว่า ประชาชนในพื้นที่ศึกษาประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ แม้มีการพัฒนาความเจริญในรูปแบบต่างๆ จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปมากมาย แต่ประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น รับราชการ ตำรวจ รับจ้าง เป็นต้น ก็ยังมีส่วนน้อยอาจเป็นเพราะวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนยังมีลักษณะเป็นสังคมชนบท ปัจจุบันนี้ได้มีชุมชนลักษณะใหม่เกิดขึ้นในรูปของการจัดสรรที่ดิน จัดสรรบ้านอยู่อาศัย ฉะนั้นสภาพปัญหาของประชาชนในพื้นที่มีลักษณะแบบผสมผสานพอสรุปได้ดังนี้คือ

1. สภาพน้ำในแม่น้ำลำคลองต่างๆ เริ่มเน่าเสีย ไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้ประโยชน์ เนื่องจากลักษณะชุมชนดั้งเดิมยังมีความจำเป็นต้องใช้น้ำเพื่อประกอบการอุปโภคและบริโภคทางการเกษตร เมื่อชุมชนเกิดหนาแน่นมีผู้คนเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น น้ำเน่าเสียจากบ้านพักอาศัยที่มีจำนวนมากขึ้น มีการระบายลงสู่แม่น้ำลำคลองทำให้เกิดสภาพน้ำเน่าเสีย
2. ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากรายได้ส่วนใหญ่ของประชาชนได้จากผลิตผลทางการเกษตร ปัญหาที่เกษตรกรประสบคือปัจจัยการผลิตและเงื่อนไขของราคาผลิตผลจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องควรหาทางช่วยเหลือเกษตรกรเหล่านี้ เพื่อเป็นการช่วยรักษาอาชีพทางการเกษตรให้คงไว้

3. ปัญหาทางด้านสังคมของชุมชน มีการพัฒนาไปสู่ความเจริญอย่างรวดเร็ว โดย
ต้องการให้บุตรหลานของคนอยากได้อยากมีในบางอย่างเหมือนสังคมเมือง ซึ่งนับว่าค่านิยม
ในการเปลี่ยนแปลงของสังคมเข้ามามีบทบาทอย่างมากในชีวิตชุมชนบทขณะนี้

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของประชากร

ข้อมูลทั่วไปทางด้านประชากรและสังคมที่ทำการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 180 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และกว่าครึ่งคือ ร้อยละ 52.8 มีอายุอยู่ในช่วง 25-44 ปี ส่วนใหญ่แต่งงานมีครอบครัวแล้ว มีระดับการศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มากที่สุด นับถือศาสนาพุทธทั้งหมด มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวประมาณ 5-7 คน อาศัยอยู่ในชุมชนดั้งเดิม และส่วนใหญ่จะมีระยะเวลาที่ตั้งถิ่นฐานเกิน 24 ปีขึ้นไป

ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ

ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ พบว่ากลุ่มตัวอย่างในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่ก็ใกล้เคียงกับอาชีพรับจ้างด้านการเกษตร แนวโน้มจะมีอาชีพการเกษตรลดลงและมีอาชีพหลากหลายมากขึ้นหลังจากที่มีการตัดถนนแล้ว การมีรายได้จากอาชีพหลักมากกว่า 40,000 บาทขึ้นไปต่อปีต่อครอบครัว มีจำนวนมาก สำหรับรายได้จากการประกอบอาชีพรองของชุมชนมีการประกอบอาชีพรองชุมชนค่อนข้างน้อย แต่ก็มีรายได้จากอาชีพรองนี้ 20,000 บาทต่อปี

เมื่อพิจารณาถึงรายจ่ายของครัวเรือนแล้วปัจจุบันมีรายจ่ายรวมมากเช่นกัน ตามสัดส่วนของรายได้ ส่วนใหญ่จะใช้จ่ายเงินเพื่อการอุปโภคบริโภคมากที่สุด รองลงมา คือ การใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของบุตรหลาน จึงทำให้ครัวเรือนไม่ค่อยจะมีหนี้สินมากนัก ส่วนการมีหนี้สินเพื่อลงทุนในการประกอบอาชีพอยู่ในวงเงินต่ำกว่า 5,000 – 40,000 บาท และการเป็นหนี้สินจะก้ำกึ่งจากญาติพี่น้องเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่จะทำกรวิจัยในทำนองเดียวกันนี้ในท้องที่อื่น และการที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะนำไปพิจารณาในการวางแผนพัฒนาชนบท หรือท้องที่อื่น ๆ จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้คือ

1. จากการศึกษาวิจัยพบว่า อาชีพเกษตรกรรมที่ทำรายได้ให้กับครอบครัวมีแนวโน้มที่ลดลง ผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบน่าที่จะได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนอาชีพการเกษตรในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกษตรกรมีกำลังใจประกอบอาชีพที่ตนถนัดมากกว่าอาชีพอื่น ๆ

2. ออกกฎข้อบังคับการใช้ที่ดินในรูปของกฎกระทรวงหรือพระราชบัญญัติออกมาใช้เพื่อเป็นการแยกการใช้ประโยชน์ที่ดินตามความเหมาะสมของดิน และสภาพชุมชนโดยแบ่งแยก เป็นย่านหรือเขต เช่น เขตที่พักอาศัยทั่วไป เขตโรงงาน และเขตเกษตรกรรม ซึ่งจะเป็นการสงวนที่ดินไว้เพื่อกิจกรรมที่ต้องการในอนาคต อย่างเช่นที่จังหวัดนนทบุรีขณะนี้ควรออกข้อกำหนดมาบังคับใช้ในเรื่องการใช้ที่ดิน อันจะเป็นการรักษาที่ดินที่เหมาะสมแก่เกษตรกรรมไว้ เพื่อไม่ให้เกิดการใช้ที่ดินผิดวัตถุประสงค์มากขึ้น

3. ควรมีการวางผังเมืองไว้ล่วงหน้าสำหรับชุมชนที่จะเกิดขึ้นใหม่ เพื่อที่จะให้สังคมมนุษย์อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขไม่ว่าอาคารที่พัก ไฟฟ้า ระบบการประปา ส่วนสาธารณะและสิ่งแวดล้อมที่สวยงามด้วยการสร้างถนนสายนี้จะเป็นตัวแปรที่สำคัญมากกำหนดความเจริญ และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในไม่กี่ปีข้างหน้าอย่างแน่นอน ซึ่งการวางผังเมืองจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นให้ลดน้อยลงเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

กองแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร. เขตส่งเสริมการเกษตร จ.นนทบุรี
สิงหาคม 2539. กรุงเทพฯ

ข้อมูลการตลาด จังหวัดนนทบุรี ประจำปี 2538 จ.นนทบุรี : สำนักงานพาณิชย์
จ.นนทบุรี

จิตชัย เผ่าอินจันทร์. 2531 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของเทศบาล
เมืองนนทบุรี. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. 2536. การตั้งถิ่นฐานมนุษย์ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2534. ปทานุกรมการวิจัย. กรุงเทพฯ ฯ

สุนันทา สุวรรณาคม , ศิริวรรณ ศิริบุญ , จันทร์เพ็ญ แสงเทียนฉาย และ

ชาญวิทย์ วรรณกุล. 2531 “ ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นเมืองกับการพัฒนา
ประเทศ “. สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สมุดรายงานสถิติจังหวัด. ฉบับ พ.ศ. 2537 สำนักงานสถิติ
จังหวัดนนทบุรี

อุทุมพร จามรมาน. การเขียนโครงการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : ฟันนี่พับบลิชชิ่ง
2533.

อุทุมพร จามรมาน. การสู่มตัวอย่างทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร :
ฟันนี่พับบลิชชิ่ง . 2533 .

สภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ทำการศึกษา

สภาพทั่วไประดับจังหวัด

ลักษณะภูมิศาสตร์

จังหวัดนนทบุรีมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันออกประมาณ 1 ใน 7 ของพื้นที่รวมทั้งจังหวัด และอีก 6 ส่วนอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นบริเวณที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกทั้งสองฝั่ง พื้นที่ส่วนใหญ่จะสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยประมาณ 1 - 2 เมตร

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดนนทบุรีตั้งอยู่ภาคกลางของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 14 กิโลเมตร ประมาณเส้นรุ้งที่ 100 องศา 35 ลิปดาตะวันออก มีเนื้อที่ประมาณ 622.303 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 389,218 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ (ดังภาพผนวกที่ 1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดปทุมธานีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดปทุมธานีและกรุงเทพมหานคร
ทิศใต้	ติดต่อกับเขตกรุงเทพมหานคร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม

ข้อมูลด้านกายภาพ

สภาพทั่วไป

ในปัจจุบันพื้นที่ของ จ. นนทบุรี ในบางอำเภอ ซึ่งเคยเป็นสวนผลไม้ต่างๆ มีเขตติดต่อกับ กรุงเทพมหานครก็ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงเป็นที่อยู่อาศัยของประชาชนที่ได้อพยพ มาจากทุกภาคของประเทศ พื้นที่บางส่วนของบางอำเภอ ยังเป็นที่รองรับการขยายตัวในด้านอุตสาหกรรม โดยเฉพาะพื้นที่บางส่วนของอำเภอเมือง อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางกรวย อำเภอบางใหญ่ มีการจัดสรรที่ดินก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นอย่างหนาแน่น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า พื้นที่ที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานครเป็นส่วนหนึ่งของกรุงเทพมหานครด้วย (เขตส่งเสริมการเกษตรจังหวัดนนทบุรี : 2539 : 9)

แบ่งเขตการปกครอง

ปัจจุบันจังหวัดนนทบุรีแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 6 อำเภอ 50 ตำบล 408

หมู่บ้าน มีองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เทศบาลเมือง 2 แห่ง สุขาภิบาล 5 แห่ง และ

สภาตำบลอีก 43 แห่ง ดังรายละเอียดในตารางผนวกที่ 1

ตารางผนวกที่ 1 การแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดนนทบุรี

อำเภอ	เนื้อที่ ตร.กม.	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	สุขาภิบาล	สภาตำบล
เมืองนนทบุรี	76.866	10	76	1	-	9
ปากเกร็ด	88.840	11	75	-	1	7
บางกรวย	60.643	9	59	-	2	8
บางใหญ่	96.178	6	69	-	1	6
บางบัวทอง	114.142	7	73	1	-	6
ไทรน้อย	185.634	7	60	-	1	7
รวม	622.303	50	408	2	5	43

ที่มา : (กองวิจัย สำนักผังเมือง)

สภาพทั่วไปในพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษา

ประกอบด้วย 3 ตำบลดังนี้คือ

1. ตำบลไทรมา้ เขตอำเภอเมือง ลักษณะที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอ

เมืองนนทบุรี มีระยะทางห่างจากอำเภอ 4 กิโลเมตร พื้นที่ทั้งหมดของตำบลไทรมา้มี 10

ตารางกิโลเมตร หรือ 5,000 ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน เขตติดต่อกับพื้นที่

ใกล้เคียงดังนี้คือ

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลบางศรีเมือง อำเภอเมืองนนทบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลบางกระสอบ อำเภอเมืองนนทบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลบางรักน้อย อำเภอเมืองนนทบุรี

ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ที่อยู่อาศัยของชุมชนอยู่ตามริมคลองเป็นส่วนใหญ่

เช่น คลองอ้อม คลองสวนพริก ปัจจุบันการคมนาคมทางรถยนต์มีหลายสายและมีถนนลูกรัง

เข้าระหว่างหมู่บ้านต่าง ๆ สามารถใช้ได้ตลอดทั้งปี

2. ตำบลบางรักใหญ่ เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอบางบัวทอง ตั้งอยู่ทางฝั่งเหนือของแม่น้ำ

อ้อมหรือคลองอ้อม แบ่งออกเป็น 19 หมู่บ้าน อยู่ระหว่างถนนวงแหวนและถนนนนทบุรี - บาง

บัวทอง ห่างจากอำเภอบางบัวทองประมาณ 0.50 กิโลเมตร มีอาณาเขตทั้งหมด 20.552

ตารางกิโลเมตร เขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลพิมลราช อำเภอบางบัวทอง
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลเสาธงหินและตำบลบางเลน อำเภอบางใหญ่
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลบางรักน้อย อำเภอบางใหญ่
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง และตำบลเสาธงหิน อำเภอบางใหญ่

สภาพภูมิประเทศของตำบลบางรักใหญ่ เป็นที่ราบลุ่มและมีลำคลองผ่านมาก
คลองที่สำคัญได้แก่คลองบางไผ่ คลองมะเดื่อ มีการคมนาคมทางน้ำเป็นส่วนใหญ่เนื่อง
จากสภาพบ้านเรือนตั้งอยู่ริมแม่น้ำ ส่วนทางรถยนต์มีถนนลาดยางผ่าน 2 สายคือ
ถนนรัตนวิเบศร์ และถนนบางกรวย - บางบัวทอง

3. ตำบลเสาธงหิน เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอบางใหญ่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอ
มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 16 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากอำเภอบางใหญ่ประมาณ 0.20
กิโลเมตร โดยแบ่งเขตการปกครองเป็น 8 หมู่บ้าน มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง
----------	--------------------------------------

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลบางเลน อำเภอบางใหญ่

สภาพของพื้นที่เป็นที่ราบ มีลำคลองไหลผ่านทุกหมู่บ้าน คลองที่สำคัญได้แก่ คลอง

เสือปลา คลองเสาธงหิน ฯลฯ ปัจจุบันมีการคมนาคมทางรถยนต์ค่อนข้างสะดวก ทำให้ชุมชน

อยู่กระจัดกระจายทั่วไปตามลำคลอง รวมทั้งริมถนนที่ผ่านหมู่บ้าน

แบบสอบถาม

ชื่อหัวหน้าครัวเรือน _____

บ้านเลขที่ _____ หมู่ _____ ตำบล _____ อำเภอ () เมืองนนทบุรี
 () บางบัวทอง
 () บางใหญ่

คำชี้แจงเกี่ยวกับการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านประชากร

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของชุมชน

2. ให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ของแต่ละข้อ หรือเติมข้อความให้ตรงกับข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์มากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านประชากร

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

ตั้งแต่ 25 - 34 ปี

35 - 44 ปี

45 - 54 ปี

55 - 64 ปี

มากกว่า 64 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพสมรส

โสด

แต่งงานและอยู่รวมกัน

แยกกันอยู่

ทม้าย

หย่าร้าง

4. ระดับการศึกษา

ไม่ได้เรียน

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษา

อาชีวศึกษา (ปวช./ปวส.)

อุดมศึกษา

อื่นๆ (ระบุ) _____

5. จำนวนสมาชิกในครอบครัว

 1 - 4 คน 5 - 7 คน 8 - 11 คน 11 คนขึ้นไป

6. ศาสนา

 พุทธ คริสต์ อิสลาม อื่นๆ (ระบุ)_____

7. ภูมิลำเนาเดิม

 อยู่ที่นี้ดั้งเดิม ย้ายมาจากที่อื่น (ระบุ)_____

8. ระยะเวลาที่ตั้งถิ่นฐาน

 ไม่ถึง 7 ปี 7 - 14 ปี 15 - 24 ปี 24 ปีขึ้นไป**ตอนที่ 2** ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม1.1 **อาชีพ** ของคุณเมื่อ 5 ปีก่อน : ท่านประกอบอาชีพหลัก ค้าขาย รับจ้าง รับราชการ ทำนา ทำสวน อื่นๆ (ระบุ)_____

1.2 ปัจจุบันนี้ท่านประกอบอาชีพหลัก

- กำขาย รับจ้าง
 รับราชการ ทำนา
 ทำสวน อื่นๆ (ระบุ)_____

1.3 รายได้จากการประกอบอาชีพหลักก่อนที่จะมีถนนสายนี้ประมาณต่อปี

- ไม่เกิน 10,000 บาท อื่นๆ (ระบุ)_____
- 10,001 - 20,000 บาท _____
- 20,000 - 40,000 บาท _____
- ตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป

1.4 รายได้จากการประกอบอาชีพหลักในปัจจุบันต่อปี

- ไม่เกิน 10,000 บาท อื่นๆ (ระบุ)_____
- 10,001 - 20,000 บาท _____
- 20,000 - 40,000 บาท _____
- ตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป

2. อาชีพทรง

2.1 ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพทรงอะไรบ้าง (อาชีพนอกเหนือจากที่ทำเป็นประจำ)

- ทำนา
- ทำสวน
- รับจ้าง
- กำขาย
- อื่นๆ (ระบุ)_____

2.2 ถ้ามีรายได้จากการประกอบอาชีพทรงในปัจจุบันต่อปี

- ไม่เกิน 10,000 บาท อื่นๆ (ระบุ)_____
- 10,001 - 20,000 บาท _____
- 20,000 - 40,000 บาท _____
- ตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป

2.3 รายได้รวมของครัวเรือนในปัจจุบันต่อปี

- ไม่เกิน 10,000 บาท อื่นๆ (ระบุ)_____
- 10,001 - 20,000 บาท _____
- 20,000 - 40,000 บาท _____
- ตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป

2.4 รายจ่ายรวมของครัวเรือนในปัจจุบันต่อปี

- ไม่เกิน 10,000 บาท อื่นๆ (ระบุ) _____
- 10,001 - 20,000 บาท _____
- 20,000 - 40,000 บาท _____
- ตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป

2.5 ค่าใช้จ่ายในครอบครัวที่มากที่สุดขณะนี้เพื่อ

- การลงทุนเพื่อการเกษตร
- การบริโภคและอุปโภค
- การศึกษาของบุตรหลาน
- ค่ารักษาพยาบาล
- ที่อยู่อาศัย
- อื่นๆ (ระบุ) _____
- _____
- _____

2.6 ภาวะการมีหนี้สินในปัจจุบันนี้

- ไม่มี
- มี ถ้ามีหนี้สินจำนวนเท่าใด

- 5,000 บาท และต่ำกว่า
- 5,001 - 10,000 บาท
- 10,001 - 50,000 บาท
- มากกว่า 50,001 บาทขึ้นไป

2.7 หนี้สินส่วนใหญ่อุทธานกู้ยืมมาจากแหล่งใด

- ญาติพี่น้อง
- เพื่อนบ้าน
- พ่อค้า
- สหกรณ์ตำบล
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ทกส.)
- ธนาคารพาณิชย์

2.8 ก่อนที่จะมีการขอสินเชื่อ ท่านมีที่ดินถือครองหรือไม่

- ไม่มี
- มี ถ้ามีเป็นเจ้าของที่ดิน จำนวน _____ ไร่

2.9 ปัจจุบันท่านมีที่ดินถือครองหรือไม่

- ไม่มี
- มี ถ้ามีเป็นเจ้าของที่ดิน จำนวน _____ ไร่

3. สิ่งใดเป็นสาเหตุที่ทำให้พื้นที่การเกษตรเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- การมีคมนาคมที่สะดวกคือการสร้างถนน
- อิทธิพลของการย้ายสถานที่ราชการต่างๆ มาอยู่บริเวณนี้
- ราคาผลผลิตตกต่ำ
- การเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็ว
- อื่นๆ (ระบุ)_____

4. ปัจจุบันชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่ท่านประสบปัญหาอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ผลผลิตในการเกษตรลดน้อยลงกว่าเดิมเพราะปัญหาน้ำเสีย
- ขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้
- เสียงรถยนต์และควันพิษจากเครื่องยนต์
- ความปลอดภัยในชุมชนลดน้อยลง
- อื่นๆ (ระบุ)_____
- ไม่มีปัญหา

5. ปัจจุบันของใช้และเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น เสื้อผ้า โทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลมและ จักรยานยนต์ ท่านได้รับความสะดวกจากการขยายตัวของชุมชนเมือง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

เดินทางไปซื้อที่ตลาดอำเภอหรือในจังหวัด

พ่อค้าเร่มาสินค้ามาขายถึงหมู่บ้าน

เดินทางเข้าไปซื้อในกรุงเทพมหานคร

อื่นๆ (ระบุ) _____

6. ถนนสายนี้ช่วยให้ท่านหรือชุมชนนี้ได้รับความสะดวกในเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ซื้อขายผลผลิตทางการเกษตรได้เร็วขึ้น

สะดวกในการเดินทางไปทำงานและติดต่อราชการ

สะดวกในการเดินทางไปทำธุระและเดินทางท่องเที่ยว

ประหยัดเวลาในการเดินทาง

ได้รับข่าวสารประเภทเอกสารรวดเร็วกว่าเดิม

2.10 ประเภทการถือครองที่ดินในปัจจุบันนี้มีลักษณะอย่างไร

- เช่าที่ดิน จำนวน _____ไร่
- เป็นที่ดินของบิดามารดา จำนวน _____ไร่
- อื่นๆ (ระบุ) _____

2.11 ท่านมีความคิดที่จะเปลี่ยนอาชีพของท่านหรือไม่

☐ คิดเพราะว่า	☐ เป็นอาชีพที่ลำบาก
	☐ ราคาผลผลิตตกต่ำ
	☐ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนสูง
	☐ อื่นๆ (ระบุ) _____
☐ ไม่คิดเพราะว่า	☐ ไม่มีความรู้ในอาชีพอื่น
	☐ ชอบอาชีพนี้
	☐ อื่นๆ (ระบุ) _____

2.12 ท่านส่งบุตรหลานไปศึกษาต่อในชั้นที่สูงขึ้นหรือไม่ในข้อใด

- ส่งไปศึกษาต่อ
- ไม่ได้ส่ง

2.13 ในปัจจุบันท่านส่งบุตรหลานไปศึกษาต่อในชั้นที่สูงขึ้นหรือไม่

ส่งไปศึกษาต่อ

ไม่ได้ส่ง

2.14 ในปัจจุบันท่านต้องการให้บุตรหลานของท่านประกอบอาชีพอะไรมากที่สุด

รับราชการ

ทำงานบริษัทหรือธนาคาร

รัฐวิสาหกิจ

เกษตรกรรม

อื่นๆ (ระบุ)_____

2.15 ท่านตั้งบ้านเรือนอยู่

ในสวนหรือที่นา และญาติ

ย่านชุมชน

ใกล้วัด

ติดกับถนน

2.16 ภายหลังจากท่านคิดว่าสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วขณะนี้คืออะไรในชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่

พื้นที่เกษตรกรรมที่อุดมสมบูรณ์เปลี่ยนเป็นหมู่บ้านจัดสรร

จำนวนร้านค้าและตึกแถวมากขึ้น

อนาคตจะเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่

ที่ดินมีราคาแพงขึ้น

อื่นๆ (ระบุ)_____

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชากรที่มีต่อการขยายตัวของชุมชนเมืองในท่านต่างๆ

1. ท่านมีความวิตกเห็นอย่างไรต่อการขยายตัวของชุมชนเมืองสายนี้

เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วย

ไม่แน่ใจ

2. ท่านคิดว่าสภาพแวดล้อมอะไรบ้างที่ชุมชนได้เปลี่ยนแปลงมากที่สุด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

มีการย้ายเข้าของประชากรจนเกิดชุมชนใหญ่ขณะนี้

แม่น้ำลำคลองเน่าเสียหรือดินเงินใช้การไม่ได้

การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทำกิน

ราคาที่ดินมีราคาสูงขึ้น

การเปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรมมาเป็นอาชีพอื่น